

VIDOŠKA PJESNIČKA NOĆ

Stolac, 14. lipnja 2024.

Hrvatski stećak
rad ak. kipara Stjepana Skoke

OD KNEZA DOMAGOJA DO VIDOŠKE NOĆI

*„Katkad je i nekome tko ne umije doći
do spoznanja dano da ostavi trag koji
će druge dovesti do pravog puta.“*

Domagoj Vidović

Čitajući knjige običavam podcrtavati dijelove koji me nečim privuku, pozovu na još poneko promišljanje i poruku koju sadržavaju i pronose. Čitajući knjigu Domagoja Vidovića, *O rodu jezikom i pokoja fraška* našlo se više takvih, ali sam za ovaj uvodnik odabrao gore navedene. Nekako me posebno podsjetiše na Domagoja, ovogodišnjeg nagrađenika. Držim da je upravo njemu dano ostaviti trag koji druge itekako dovode do pravog puta.

Njega je put u više navrata doveo upravo u Stolac. Zastupljen je svojim izvrsnim tekstovima u više brojeva Stolačkog kulturnog proljeća te je naš zbornik postao nezamisliv bez njegovih dragocjenih tekstova. Ne čudi stoga što je ovogodišnji laureat jer je svojim angažmanom to svakako zavrjedio.

Našli su se u ovogodišnjoj brošuri i drugi vrijedni književnici koji su rasli i stasali u okrilju Vidoške pjesničke noći. Svakome je od njih nekada netko osvijetlio put i doveo do spoznanja kako ostaviti trag. Zasižno je mnogima svojevrsna vodilja bio i Luko Paljetak, osebujna ljudska i književna lanterna, čovjek koji je postao zaštitni znak Vidoške pjesničke noći... Adio, dragi Luko, i hvala na svakom susretu!

Da...život – ispraća jedne, dočekuje druge... Ne zaboravimo svi skupa misao s početka i nastojmo svojim djelovanjem ostaviti drugima trag koji će ih dovesti do pravog puta.

Radimlja, 14. lipnja 2024.

Predsjednik Matice hrvatske Stolac,

dr. Mladen Bošković

mh
maticahrvatska
stolac

MATICA HRVATSKA STOLAC
ORGANIZACIJSKI ODBOR VIDOŠKE PJESNIČKE NOĆI
dodjeljuje

HRVATSKI STEĆAK
rad ak. kipara Stjepana Skoke

DR. SC. DOMAGOJU VIDOVIĆU

za osobit doprinos
hrvatskoj književnosti

Predsjednik
Matice hrvatske Stolac

Stolac, 14. lipnja 2024.

dr. Mladen Bošković

NAGRAĐENIK

Domagoj VIDOVIĆ

Domagoj VIDOVIĆ je rođen 20. studenoga 1979. u Metkoviću. Osnovnu je školu pohađao u Metkoviću i Pučišćima na otoku Braču, a gimnaziju u Metkoviću. Diplomom profesora lingvistike i hrvatskoga jezika i književnosti stekao je u ožujku 2004. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu obranivši rad *Nacrt za vidonjsku antroponimiju i toponimiju*. Od 1. rujna 2004. zaposlen je u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Iste je godine upisao poslijediplomski znanstveni studij lingvistike te doktorirao u travnju 2011. s temom *Antroponimija i toponimija Zažablja* pod mentorstvom Dunje Brozović Rončević. Danas radi na projektima Odjela za onomastiku i etimologiju te različitim unutarinstitutskim i međuinstitucijskim znanstvenim projektima. Ujedno je voditeljem Odjela za onomastiku i etimologiju (od 2020.) i metkovske podružnice Instituta (od 2014.). Predmetom je njegova užega zanimanja onomastika na rubnim hrvatskim prostorima, dijalektologija i akcentologija, a bavi se i prevođenjem s esperanta (preveo je s esperanta na hrvatski dvije knjige).

Objavio je pet samostalnih knjiga i četiri u suautorstvu, pedesetak znanstvenih radova objavljenih u časopisima te osamdesetak znanstvenih i stručnih radova objavljenih u zbornicima. Sudjelovao je na pedesetak znanstvenih skupova i okruglih stolova, od čega na desetak međunarodnih. Ujedno objavljuje oglede iz povijesti hrvatske književnosti te je autorom desetak predgovora i pogovora djelima suvremenih hrvatskih književnika. Objavljuje i popularnoznanstvene radove u mjesnim časopisima (*Glas Hutova*, *Metkovski vjesnik*, *Vrutak*, *Veselje svetog Jere*, *Bjelopoljske zore*, *Zupci Times* i *List Župe Gospe Snježne*), na portalima (*metkovic.hr*, *likemetkovic.hr* i *Radio Dux*) te na društvenim mrežama (stranice Pučišća i Janjine te Radija Naron na Facebooku, kanal na YouTubeu Dalmatinska povijest), urednikom je antroponomastičke rubrike *Od Mile do Drage* u časopisu *Hrvatski jezik*, članom je uredništva *Hrvatskoga neretvanskog zbornika* (od 2014. do 2018. i glavnim urednikom) i časopisa *Studia lexicographica*, *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* i *Stolačko kulturno proljeće* te povremenim članom uredništva *Humskoga zbornika*. Godine 2013. i 2014. bio je članom Organizacijskoga odbora Neretvanskih književnih, znanstvenih i kulturnih susreta, a 2019. njihovim voditeljem te je bio članom programskih odbora međunarodnih skupova *E-rječnici i e-leksikografija* (2019.) i *Enciklopedika 2020* (2020.).

Stalnim je kolumnistom *Hrvatskoga slova* (za koji je napisao 400 tekstova) bio od lipnja 2012. do srpnja 2015. te ponovno od ožujka 2018. do posljednjega broja časopisa objavljenoga 11. veljače 2022. Od 17. ožujka 2022. kolumnistom je na portalu *identitet.hr*, a od 18. kolovoza iste godine suradnikom *Hrvatskoga tjednika*.

Jezikoslovnu kolumnu objavljuje na e-stranicama BK Neretva (podstranica *Rodu o jeziku*).

Članom je Hrvatskoga filološkog društva, Odbora za onomastiku HAZU-a i Odbora za dijalektologiju HAZU-a, ICOS-a (Međunarodnoga vijeća za onomastičke znanosti), Matice hrvatske i Hrvatskoga saveza za esperanto, članom je suradnikom Južnohrvatskoga ogranka Društva hrvatskih književnika te Zajednice Hrvata istočne Hercegovine te surađuje s Društvom dubrovačkih pisaca.

Književne tekstove objavljuje u časopisima *Hrvatsko slovo*, *Literat* i *Stolačko kulturno proljeće* te u *Hrvatskome neretvanskom zborniku* i *Kotorskom zborniku*. Godine 2023. objavio je knjigu prozних tekstova *Priča iz pradavnine* u izdanju Društva dubrovačkih pisaca.

Od školske godine 2019./2020. predavač je na Poslijediplomskome sveučilišnom studiju Humanističke znanosti – modul: Mediteranski interdisciplinarni studij na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu. Kao jedan od autora *Školskoga rječnika hrvatskog jezika* dobitnikom je Nagrade Grada Zagreba 2013. Dobitnikom je godišnje državne nagrade za popularizaciju i promidžbu znanosti u području humanističkih znanosti Hrvatskoga sabora za 2014. godinu. Godine 2016. dobio je nagradu *Narona* u području znanosti koju dodjeljuje Grad Metković. Članom je Radne skupine Odbora za imenovanje naselja, ulica i trgova Gradske skupštine Grada Zagreb, bio od svibnja 2014. do travnja 2017. te od listopada 2019. do svibnja 2021. Od 2020. vanjski je član Povjerenstva za standardizaciju geografskih imena. U travnju 2020. uvršten je u popis nacionalnih stručnjaka za predmetno područje standardizacija zemljopisnih imena te savjetovanje u području hrvatskoga standardnog jezika u sklopu suradnje s hrvatskim prevoditeljskim odjelima Službe za hrvatski jezik u Europskoj komisiji.

BIBLIOGRAFIJA

1. Knjige

1. Birtić, Matea; Blagus Bartolec, Goranka; Hudeček, Lana; Kovačević, Barbara; Lewis, Kristian; Matas Ivan-ković, Ivana; Mihaljević, Milica; Miloš, Irena; Ramadanović, Ermina; **Vidović, Domagoj**. 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga. Zagreb.
2. *Metkovski prezimenski mozaik*, Gradsko kulturno središte Metković, Metković, 2014.
3. *Zažapska onomastika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje Zagreb, Zagreb, 2014.
4. *O rodu jezikom i pokoja fraška*, Metković, 2016.
5. **Vidović, Domagoj**; Vukorep, Stanislav; Slobodan, Vesna, *Neispričana priča: Turistička monografija Općine Ravno*, Općina Ravno, Ravno, 2018.
6. Čilaš Šimpraga, Ankica; Ivšić Majić, Dubravka; **Vidović Domagoj**, *Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih*

imena, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje Zagreb, Zagreb, 2018.

7. Čaleta, Joško; Ćurković Nimac, Jasna; **Vidović, Domagoj**; Nimac, Dragan, *Slivno Ravn.,. Glagoljaško pučko pjevanje u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji*, HKU Pjevana baština – Institut za etnologiju i folkloristiku – Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb, Zagreb, 2020.
8. *Rubrica rediviva*, Ogranak Matice hrvatske u Zadru, Zadar, 2023.
9. *Priča iz pradavnine*, Društvo dubrovačkih pisaca Dubrovnik, Dubrovnik, 2023. (knjiga prozih tekstova)

1.2. Uredničke knjige

2015.

1. *Hrvatski neretvanski zbornik 6*. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb.

2016.

1. *Hrvatski egzonimi I.: imena država, glavnih gradova i njihovih stanovnika* (glavna urednica: Ivana Crljenko, suurednica Ankica Čilaš Šimpraga). Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. Zagreb.

2. *Hrvatski neretvanski zbornik 7*. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb. 2017.

1. *Hrvatski neretvanski zbornik 8*. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb. 2018.

1. *Hrvatski neretvanski zbornik 9*. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb. 2022.

1. *Hrvatski jezikoslovci Krsto Spalatin, Slavko Pavešić, Stjepan Krešić i Luka Vukojević*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.

2. Poglavlja u knjizi

2011.

1. Brozović Rončević, Dunja; Čilaš Šimpraga, Ankica; **Vidović, Domagoj**. 2011. Suvremena toponimija otoka Paga. *Toponimija otoka Paga*. Sveučilište u Zadru: Centar za jadranska onomastička istraživanja. Zadar. 639–679.

2016.

1. Vidović, Domagoj. 2016. Pogled u toponimiju župe Opuzen, *Opuzen – tristota obljetnica Župe svetoga Stjepana Prvomučenika*. Župa svetoga Stjepana Prvomučenika. Opuzen. 167–170.
2. Vidović, Domagoj. 2016. Prezimena u župi svetoga Stjepana. *Opuzen – tristota obljetnica Župe svetoga Stjepana Prvomučenika*. Župa svetoga Stjepana Prvomučenika. Opuzen. 233–262.

3. Vidović, Domagoj. 2016. Pučiško imenoslovlje. *Spomenica župe svetoga Jeronima*. Pučišća – Župa svetoga Jeronima. 2016. 377–412.
2017.
1. Vidović, Domagoj. 2017. Vidonjska prezimena. *Proslava 400. obljetnice crkve sv. Ivana Krstitelja u Vidonjama*. 30–65.
2023.
1. Čilaš Šimpraga, Ankica; **Vidović, Domagoj**. 2023. Onomastičko nazivlje. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Ur.: Mihaljević, Milica; Hudeček, Lana; Jozić, Željko; Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. 379–389.
2. Vidović, Domagoj. 2023. Hrašanjski toponimi. *Župa Hrasno*. Pr. Krešić, Milenko. Župni ured Hrasno. Hrasno. 13–44.

3. Znanstveni radovi

3.1. Izvorni znanstveni radovi objavljeni u časopisima kategorije A1 koji su referirani u svjetskim bazama podataka

- 2005.
1. **Vidović, Domagoj**; Kurtović, Ivana. 2005. Neutralizacija dugoga i kratkoga *a* u južnočakavskim otočkim govorima. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 31. 389–400.
  2. Vidović, Domagoj. 2005. Nacrt za vidonjsku antroponimiju. *Folia onomastica Croatica* 14. 2005. 147–177.
2006.
  1. Vidović, Domagoj. 2006. Dobranjska prezimena i nadimci. *Folia onomastica Croatica* 15. 191–216.
2007.
  1. Vidović, Domagoj. 2007. Prilog proučavanju odraza svetačkog imena Juraj u hrvatskoj onomastici. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 33. 431–447.
2008.
  1. Vidović, Domagoj. 2008. Prezimena sela Vid u Neretvanskoj krajini. *Folia onomastica Croatica* 17. 139–168.
  2. Vidović, Domagoj. 2008. Toponimija sela Dubljani. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 33. 431–448.
2009.
  1. Vidović, Domagoj. 2009. Prilog proučavanju odraza svetačkog imena Ivan u hrvatskoj onomastici. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 35. 347–364.
  2. Vidović, Domagoj. 2009. Gradačka toponimija. *Folia onomastica Croatica* 18. 171–222.

2010.

1. Vidović, Domagoj. 2010. Pregled toponimije jugozapadnoga dijela Popova. *Folia onomastica Croatica* 19. 283–340.
  2. Vidović, Domagoj. 2010. Obiteljski nadimci u Pučišćima na otoku Braču. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36/2. 345–367.
- 2011.
1. Vidović, Domagoj. 2011. Toponimija sela Zavala, Golubinac, Belenići i Kijev Do u Popovu. *Folia onomastica Croatica* 20. 207–248.
  2. Vidović, Domagoj. 2011. Toponimija sela Orahovi Do u Popovu. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 37/2. 533–562.
- 2012.
1. Vidović, Domagoj. 2012. Pogled u toponimiju Makarskoga primorja. *Folia onomastica Croatica* 21. 207–232.
  2. Kukrika, Ivan; **Vidović, Domagoj**. 2012. Toponimija sela Kotezi u Popovu. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 38/1. 123–144.
- 2013.
1. Vidović, Domagoj. 2013. Toponimija sela Trnčina u Popovu. *Folia onomastica Croatica* 22. 215–252.
  2. Vidović, Domagoj. 2013. Naglasci u govorima i toponimiji Zažablja i Popova. *Rasprave: Časopis IHJJ*, 39/1. 155–173.
- 2014.
1. Vidović, Domagoj. 2014. Toponimija zapadnoga dijela Popova. *Folia onomastica Croatica* 23. 243–265.
  2. Vidović, Domagoj. 2014. Naglasci u Rječniku stranih riječi i naglasnome priručniku Adolfa Bratoljuba Klaića u usporedbi sa Školskim rječnikom hrvatskoga jezika. *Rasprave: Časopis IHJJ* 40/2. 497–520.
- 2015.
1. Vidović, Domagoj. 2015. Pogled u toponimiju sela Hrasno u istočnoj Hercegovini. *Folia onomastica Croatica* 24. 93–123.
  2. Vidović, Domagoj. 2015. Prezimena župe Lokvičići u Imotskoj krajini. *Rasprave: Časopis IHJJ* 41/2. 355–375.
- 2016.
1. Vidović, Domagoj. 2016. Prilog proučavanju odraza svetačkoga imena Ilija u hrvatskoj antroponimiji. *Folia onomastica Croatica* 25. 167–182.
- 2017.
1. Vidović, Domagoj. 2017. Toponimija sela Trebinja u Popovu. *Folia onomastica Croatica* 26. 103–137.
  2. Jeić Baguzej, Jadran; **Vidović Domagoj**. 2017. Žuljanska prezimena i toponimija. *Rasprave: Časopis IHJJ* 43/2. 359–380.

2018.

1. Milić, Ivana; **Vidović, Domagoj**. 2018. Toponimija jugoistočnoga dijela Neretvanske krajine. *Folia onomastica Croatica* 27. 71–98.

2019.

1. Vidović, Domagoj. 2019. Pogled u prezimenski fond Hrvata u Crnoj Gori. *Folia onomastica Croatica* 28. Zagreb 2019. 179–205.

2020.

1. Vidović, Domagoj. 2020. Morfološko-naglasna obrada glagola u Mrežniku. *Rasprave: Časopis IHJJ*, 46/2. 665–682.
2. Vidović, Domagoj. 2020. O prominskim imenima u romanu *Život nastanjen sjenama* Ivana Aralice. *Croatica et Slavica Iadertina* 16/1. 9–21.

2021.

1. Oraić Rabušić, Ivana; **Vidović, Domagoj**. 2021. Prezimena i toponimija Dubrave na poluotoku Pelješcu. *Rasprave: Časopis IHJJ* 47/1. 127–148.
2. Prišlić, Antonija; **Vidović, Domagoj**. 2021. Pogled u toponimiju Općine Janjina. *Croatica et Slavica Iadertina* 17/1. 235–277.
3. Vidović, Domagoj. 2021. Toponimija Trebinjske šume i Površi. *Folia onomastica Croatica* 30. 167–217.
4. Vidović, Domagoj. 2021. *First Names in a Social Context*. *Collegium Antropologicum* 45/4. 365–371.

2022.

1. **Vidović, Domagoj**; Vukotić, Ilija. 2022. Leksik govora sela Zupci. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 26. 179–195.
2. Vidović, Domagoj. 2022. Toponimija bilečkih Rudina u istočnoj Hercegovini. *Folia onomastica Croatica* 31. 175–204.

2023.

1. Mihaljević, Milica; **Vidović, Domagoj**. 2023. Challenges of Croatian Linguistic Terminology – A Case Study of Onomastics. *Collegium Antropologicum* 47/2. 111–123.
2. **Vidović, Domagoj**; Bilafer, Branimir. 2023. Pogled u toponimiju Risanskoga zaljeva. *Folia onomastica Croatica* 32. 115–135.

3.2. Izvorni znanstveni radovi objavljeni u domaćim časopisima koji su s prethodnima izjednačeni te pripadaju kategoriji A2

2009.

1. Vidović, Domagoj. 2009. Utjecaj migracija na novoštokavske ijekavske govore u Neretvanskoj krajini i Donjoj Hercegovini. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 15. 283–304.

2012.

1. Vidović, Domagoj. 2012. Prezimena istočnoga dijela otoka Brača. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 18. 285–299.
- 2013.
1. Vidović, Domagoj. 2013. Ojkonimija Neretvanske krajine. *Croatica et Slavica ladertina* 9/1. 3–30.
- 2015.
1. **Vidović, Domagoj**; Lončarić, Mijo. 2015. Fonološki opis govora Kraljevice. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 19. 217–226.
- 2016.
1. Vidović, Domagoj. 2016. Imotska prezimena. *Croatica et Slavica ladertina* 12/1. 41–63.
- 2019.
1. Vidović, Domagoj. 2019. Pogled u toponimiju Kotorskoga zaljeva. *Studia lexicographica: časopis za leksikografiju i enciklopedistiku* 13/24. 97–122.
- 2020.
1. Vidović, Domagoj. 2020. Pogled u toponimiju Tivatskoga zaljeva. *Studia lexicographica: časopis za leksikografiju i enciklopedistiku* 16/26. 65–89.
- 2022.
1. Vidović, Domagoj. 2022. The treatment of demonyms, ktetics and exonyms in the more recent printed and online sources of the Institute of Croatian Language and Linguistics. *Studia lexicographica: časopis za leksikografiju i enciklopedistiku* 16/30. 21–37.
- 2023.
1. Prišlič Antonija; **Vidović, Domagoj**. 2023. Pogled u toponimiju sela Oskorušno na Pelješcu. *Čakavska rič* LI/1–2. 43–60.

3.3. Pregledni radovi objavljeni u domaćim časopisima koji su s prethodnima izjednačeni u časopisima kategorije A1

2006.

1. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica; **Vidović, Domagoj**. 2006. Sinonimni parovi i nizovi u temeljnome jezikoslovnom nazivlju. *Filologija* 46–47. 101–122.
- 2020.
1. Vidović, Domagoj. 2020. Hrvatski naglasni sustav između deskriptivnoga i preskriptivnoga pristupa. *Jezikoslovlje* 21/1. 7–25.

2022.

1. Vidović, Domagoj. 2022. Croatian and Ukrainian Anthroponymy: The Examples of the Most Common Croatian and Ukrainian Names and Surnames. *Collegium antropologicum* 46/3. 247–252.

4. Radovi u zbornicima

4.1. Radovi u zbornicima s naznačenom recenzijom

4.1.1. Izvorni znanstveni radovi

2011.

1. Vidović, Domagoj. 2011. Razvoj hrvatskoga sustava osobnih imena u istočnoj Hercegovini, *Hum i Hercegovina kroz povijest*, sv. 1. Hrvatski institut za povijest. Zagreb. 805–831.

2017.

1. Vidović, Domagoj. 2017. Toponimija Makarskoga primorja. Ur. Tomasović, Marinko. *Kuga u Makarskoj i Primorju 1815*. Gradski muzej Makarska. Makarska. 549–609.

2019.

1. Vidović, Domagoj. 2019. Pučiški toponimi. *U početku bijaše ime – tragovima onomastičkih istraživanja Petra Šimunovića*. Ur. Marasović-Alujević, Marina; Marić, Antonela. Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu. Split. 39–57.
2. Vidović, Domagoj. 2019. Osobna imena u Dubrovniku i njegovu okružju u kasnome srednjovjekovlju. *Dubrovnik u hrvatskoj povijesti. Zbornik u čast akademiku Nenadu Vekariću*. Ur. Grčević, Mario; Vekarić, Nenad. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 659–687.

2021.

1. Vidović, Domagoj. 2021. Doprinos don Mile Vidovića onomastičkim istraživanjima. *Što vama kažem, svi ma kažem. Zbornik u čast dr. don Mile Vidovića*. Ur. Armanda, Ivan. Ogranak Matice hrvatske u Metkoviću. Metković. 39–71.

2023.

1. Vidović, Domagoj. 2023. Hrašanjski toponimi. *260 godina župe Hrasno (1761. – 2021.): Zbornik radova povodom 260. obljetnice župe Hrasno u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji*. Ur. Krešić, Milenko; Šutalo, Marko. Teološko-katehetski institut u Mostaru. Mostar. 11–54.
2. Vidović, Domagoj. 2023. Katoličko i hrvatsko u toponimiji i antroponimiji te govorima na području Trebinjsko-mrkanske biskupije. *Trebinjsko-mrkanska biskupija: Zbornik radova povodom 1000. obljetnice prvoga pisanog spomena Trebinjske biskupije i 700. obljetnice prvoga spomena Mrkanske biskupije*. Pr. Marić, Marinko; Puljić, Ivica. Trebinjsko-mrkanska biskupija. Mostar. 701–717.

4.1.2. Pregledni radovi

2017.

1. Vidović, Domagoj. 2017. Imena u djelima fra Matije Divkovića. *Zbornik radova sa znanstvenoga skupa. Matija Divković i kultura pisane riječi* 2. Ur.: Grmača, Dolores; Horvat, Marijana; Karamatić, Marko. Kulturno-povijesni institut Bosne Srebrene – Hrvatska sveučilišna zaklada. Sarajevo – Zagreb. 265–277.

2020.

1. Vidović, Domagoj. 2020. *O naglasnoj normi na temelju obradbe naglasaka u Školskome rječniku i Mrežniku. Od norme do uporabe* 2. Ur. Glušac, Maja. Filozofski fakultet Josipa Jurja Strossmayera – Hrvatska sveučilišna naklada. Osijek – Zagreb. 281–295.

4.2. Radovi u zbornicima sa skupnom recenzijom

2007.

1. Vidović, Domagoj. 2007. Accentual alternations in Neo-Štokavian Ijekavian Dialects of Neretvanska Krajina, *Tones and Theories: Proceedings of the International Workshop on Balto-Slavic Accentuation*. Institut za hrvatski jezik. Zagreb. 199–211.

2019.

2. Vidović, Domagoj. 2019. Pogled u pelješku toponimiju. *Domaća rič* 13. Ur. Paštar, Ivan. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar. 71–81.

2020.

1. Vidović, Domagoj. 2020. Prilog proučavanju osobnoga imena *Josip* u hrvatskoj antroponimiji. *Dijalekti, jezična povijest i tradicija. Zbornik u čast Josipu Liscu*. Ur. Bratulić, Josip; Čupković, Gordana; Galić, Josip. Sveučilište u Zadru – Matica hrvatska – Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar – Zagreb. 731–754.

2021.

1. Vidović, Domagoj. 2021. Antroponimi u Korčulanskome statutu. *Domaća rič* 14. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar. 97–106.
2. Vidović, Domagoj. 2021. O toponimu Novigrad. *Zbornik znanstvenog skupa „800 godina od obnove rimske kule i prvog spomena imena Novigrad u pisanim izvorima“*. Ur. Begonja, Zlatko; Uglešić, Ante. Sveučilište u Zadru. Zadar. 258–262.

2022.

1. Vidović, Domagoj. 2022. Oglad o rodu Krešić. *Hrvatski jezikoslovci Krsto Spalatin, Slavko Pavešić, Stjepan Krešić i Luka Vukojević*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. 145–148.

2023.

1. Vidović, Domagoj; Vukotić, Ilija. 2023. Iz jezične i imenoslovne baštine sela Zupci kod Bara. *Domaća rič* 15. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar. 89–100.
2. Vidović, Domagoj. 2023. Pogled u toponimiju središnjega dijela Boke kotorske. *Identitet Hrvata Boke kotorske*. Ur.; Babić Galić, Vanda; Holjevac, Željko. Institut za društvena pitanja „Ivo Pilar“. Zagreb. 141–160.
3. Vidović, Domagoj. 2023. O zakonu o hrvatskome jeziku. *Hrvatski iseljenički zbornik*. Ur. Kukavica, Vesna. Hrvatska matica iseljenika. Zagreb. 21–28.

4.3. Nerazvrstani radovi u zbornicima s domaćih skupova

2006.

1. Vidović, Domagoj. 2006. Nešto o toponimiji sela Dubljani. *Dubljeni* : Humski zbornik X. Pr. Puljić, Ivica; Vukorep, Stanislav. Župa Ravno. Ravno. 57–66.

2007.

1. Vidović, Domagoj. 2007. Metkovsko stanovništvo u doba javnoga djelovanja don Mihovila Pavlinovića, *Don Mihovil Pavlinović i Neretva (Zbornik Drugoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Ur. Šešelj, Stjepan. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Hrvatska kulturna zaklada. Opuzen–Zagreb. 93 – 112.

2008.

1. Vidović, Domagoj. 2008. Neretvanin i Neretljanin – od fra Luke Vladimirovića do danas. *Fra Luka Vladimirović i Neretva (Zbornik Trećega književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Ur. Šešelj, Stjepan. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Hrvatska kulturna zaklada. Opuzen–Zagreb. 134–140.

2009.

1. Vidović, Domagoj. 2009. Značenjska klasifikacija toponima. *Župa Gradac : Humski zbornik XII*. Ur. Đerek, Ante. Gradac. Župa Gradac. 373–413.
2. Vidović, Domagoj. 2009. Gradačka prezimena. *Župa Gradac : Humski zbornik XII*. Ur. Đerek, Ante. Župa Gradac. Gradac. 197 – 238.
3. Vidović, Domagoj. 2009. Ikavski i ijekavski govori na širem neretvanskom području. *Ivo Lendić: književnik, novinar i prognanik (Zbornik Četvrtoga neretvanskoga književnog, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Hrvatska kulturna zaklada – Hrvatsko slovo. Opuzen – Zagreb. 191 – 205.

2010.

1. Vidović, Domagoj. 2010. Hrvatska narodna imena u istočnoj Hercegovini s posebnim osvrtom na imena

Stojan i Vuk. *Stojan Vučićević: književnik i žrtva (Zbornik Petoga neretvanskoga književnog, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Hrvatska kulturna zaklada – Hrvatsko slovo. Opuzen – Zagreb. 172–188.

2011.

1. **Vidović, Domagoj**; Vukorep, Stanislav. 2011. Mjestopis i toponimija Dubrave. *Od Dubrave do Dubrovnika – prigodom 300. godišnjice rođenja Ruđera Bošković : Humski zbornik XIII*. Pr. Puljić, Ivica. Neum – Dubrovnik 2011. 169–236.
2. Vidović, Domagoj. 2011. *Osvrt na neumsku toponimiju, Nikola Buconjić – hrvatski književnik, etnograf, folklorist i historiograf (Zbornik 7. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Ur. Šešelj, Stjepan. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Matica hrvatska Neum – Hrvatska kulturna zaklada – Hrvatsko slovo. Opuzen – Zagreb. 208–233. 2012.
1. Vidović, Domagoj. 2012. Osvrt na dijalektološke misli fra Stanka Petrova. *Dr. fra Stanko Petrov – hrvatski franjevac, jezikoslovac, književnik (Zbornik 7. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Ur. Šešelj, Stjepan. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Hrvatska kulturna zaklada – Hrvatsko slovo. Opuzen – Zagreb. 150–154. 2013.
1. Vidović, Domagoj. 2013. Pogled u ojkonomiju ljubušškoga kraja i Brotnja. Fra Lucijan Kordić – hrvatski književnik, franjevac, svećenik, emigrant (Zbornik 8. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta). Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu – Hrvatska kulturna zaklada – Matica hrvatska Čitluk – Hrvatsko slovo. Zagreb – Čitluk. 247–251. 2014.
1. Vidović, Domagoj. Toponimija župe Stjepan Krst. 2014. *Župa Stjepan Krst – Humski zbornik 15*. Pr. Marić, Marinko. Stolac – Neum – Dubrovnik. 133–160.
2. Vidović, Domagoj. 2014. Jezikoslovno djelovanje Petra Tutavca Bilića. *Petar Tutavac – hrvatski publicist, književnik, jezikoslovac i prevoditelj (Zbornik 9. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu – Južnohrvatski ogranak DHK – Hrvatska kulturna zaklada – Općina Slivno – Matica hrvatska Neum – Hrvatsko slovo. Zagreb. 28–44. 2015.
1. Vidović, Domagoj. 2015. Vladimir Pavlović i Sarajevska deklaracija o hrvatskom jeziku. *Vladimir Pavlović – hrvatski književnik (Zbornik 10. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Ur. Šešelj, Stjepan. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Društvo hrvatskih književnika – Južnohrvatski ogranak DHK – Društvo hrvatskih književnika Herceg-Bosne – Hrvatska kulturna zaklada – Matica

hrvatska Neum – Grad Čapljina – Hrvatsko slovo. Zagreb. 223–230.
2016.

1. Vidović, Domagoj. 2016. Toponimi u Desnama – rodnome selu fra Jeronima Šetke. *Fra Jeronim Šetka – hrvatski franjevac, svećenik, profesor, jezikoslovac i književnik (Zbornik 10. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Ur. Šešelj, Stjepan. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Hrvatska kulturna zaklada – Južnohrvatski ogranak DHK – Općina Čapljina – Matica hrvatska Neum – Hrvatsko slovo. Zagreb. 189–214.
2018.
1. Vidović, Domagoj. 2018. Makaronština u književnim djelima Marina Držića i Ivana Slamniga. Ur. Šešelj, Stjepan. *Ivan Slamnig – hrvatski književnik, akademik, poeta ludens, radiodramatičar, prozaik, esejist, prevoditelj, antologičar, sveučilišni profesor... (Zbornik 12. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti, Južnohrvatski ogranak DHK – Hrvatska kulturna zaklada – Matica hrvatska Neum – Hrvatsko slovo. Zagreb. 116–124.
2. Vidović, Domagoj. 2018. Crvena Hrvatska: od Ključa do Kruča, od Brača do Drača, *Croatia rubea: Zbornik s 1. Međudržavnoga susreta hrvatske književnosti*. Ur. Krmek, Ljubo; Šešelj, Stjepan. Društvo hrvatskih književnika – Južnohrvatski ogranak Društva hrvatskih književnika. Ston. 55–61.
3. Vidović, Anđela; **Vidović, Domagoj**; Šešelj, Stjepan. 2018. Izbor iz djela Ivana Slamniga. Ur. Šešelj, Stjepan. *Ivan Slamnig – hrvatski književnik, akademik, poeta ludens, radiodramatičar, prozaik, esejist, prevoditelj, antologičar, sveučilišni profesor... (Zbornik 12. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta)*, Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Južnohrvatski ogranak DHK – Hrvatska kulturna zaklada – Matica hrvatska Neum – Hrvatsko slovo. Zagreb. 213–260.
2019.
1. Vidović, Domagoj. 2019. Masline su još uz obale, *Croatia rubea: Zbornik s 1. Međudržavnoga susreta hrvatske književnosti*. Ur. Krmek, Ljubo; Šešelj, Stjepan. Društvo hrvatskih književnika – Južnohrvatski ogranak Društva hrvatskih književnika. Ston.. 26–34.
2021.
1. Vidović, Domagoj. 2021. Antroponimi u Korčulanskome statutu. *Domaća rič 14*. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar. 97–106.
2. Vidović, Domagoj. 2021. Valja nama preko ceste. *Zbornik 14. Neretvanskoga književnoga, znanstvenog i kulturnog susreta: Mak Dizdar – hrvatski (i bosansko-hercegovački pjesnik)*. Ur. Šešelj, Stjepan. Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti – Hrvatska kulturna zaklada – Društvo hrvatskih književnika – Južnohrvatski ogranak DHK – Društvo hrvatskih književnika Herceg-Bosne – Matica hrvatska Stolac – Matica hrvatska Opuzen – Hrvatsko slovo. Zagreb – Čitluk. 173–183.
2023.

1. Vidović, Domagoj. 2023. 110. obljetnica rođenja Petra Tutavca Bilića (1913. – 1985.). *Zadarska smotra* 72/4. 38–40.
2. Vidović, Domagoj. 2023. Boka kao zavičaj po izboru. Zbornik Svjetskog festivala hrvatske književnost. Ur. Šešelj, Stjepan. Hrvatska kulturna zaklada. Zagreb. 44–73. 2024.
1. **Vidović, Domagoj**; Vukotić, Ilija. 2024. Iz jezične i imenoslovne baštine sela Zupci kod Bara. *IV. zbornik Svjetskog festivala hrvatske književnost*. Ur. Šešelj, Stjepan; Vidak, Dubravka. Hrvatska kulturna zaklada. Zagreb. 143–160. (preneseno iz zbornika *Domaća rič* 15)

4.4. Nerazvrstani radovi u ostalim zbornicima

2008.

1. Vidović, Domagoj. 2008. O ojkonomima Trebimlja/Trebinja i Trijebanj. *Stolačko kulturno proljeće* 6. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 293–300.
- 2009.
1. Vidović, Domagoj. 2009. Pogled u metkovski prezimenski sustav. *Hrvatski neretvanski zbornik* 1. Ur. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Ur. Šešelj, Stjepan. 93–112.
2. Vidović, Domagoj. 2009. Postanje dubravskih i hrašanjskih prezimena u 18. st. *Stolačko kulturno proljeće* 7. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 147–158.
3. Jerković, Angelina; **Vidović, Domagoj**; Vrnoga Branimir. 2009. Tragom usmenoknjiževne tradicije u Vidonjama. *Hrvatski neretvanski zbornik* 1. Ur. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 137–147.
- 2010.
1. Vidović, Domagoj. 2010. Iz ojkonomije stolačkoga kraja. *Stolačko kulturno proljeće* 8. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 213–227.
2. Vidović, Domagoj. 2010. Opuzenska prezimena – brojnost i postanje. *Hrvatski neretvanski zbornik* 2. Ur. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 71–90.
3. Jerković, Angelina; **Vidović, Domagoj**; Vrnoga Branimir. Tragom usmenoknjiževne tradicije u Vidonjama (2.). *Hrvatski neretvanski zbornik* 2. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 277–287.
- 2011.
1. Vidović, Domagoj. 2011. Iz neretvanske ojkonomije: imena službenih naselja 1857. – 2001. *Hrvatski neretvanski zbornik* 3. Ur. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 206–233.
2. Vidović, Domagoj. 2011. Toponimija sela Zvirovići. *Župa Studenci u Hercegovini*. Biblioteka Crkve na Kamenu 123. Mostar 2011. 47–57.

2012.

1. Vidović, Domagoj. 2012. Slivanjska naselja i prezimena. *Hrvatski neretvanski zbornik* 4. Ur. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 128 – 144.
2. Vidović, Domagoj. 2012. Zavičaj i podrijetlo Ruđera Boškovića u svjetlu hrvatsko-srpskih odnosa u istočnoj Hercegovini. *Hrvatski neretvanski zbornik* 4. Ur. Šešelj Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 53–63.

2013.

1. Perić Gavrančić, Sanja; **Vidović, Domagoj**. 2013. Dvije crtice iz slivanjske prošlosti *Hrvatski neretvanski zbornik* 5. Ur. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 61–63.
2. Vidović, Domagoj. 2013. Prezimena u Pločama *Hrvatski neretvanski zbornik* 5. Ur. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 190 – 200.
3. Vidović, Domagoj. 2013. Stota obljetnica rođenja Petra Tutavca Bilića. *Hrvatski neretvanski zbornik* 5. Šešelj, Stjepan. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 210–211.
4. Vidović, Domagoj. 2013. Toponimi Komanja Brda. *Stolačko kulturno proljeće* 11. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 265–268.

2014.

1. Vidović, Domagoj. 2014. Između teze i antiteze. *Hrvatski neretvanski zbornik* 6. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 152–155.
2. Vidović, Domagoj. 2014. Iz zažapske onomastike. *Hrvatski neretvanski zbornik* 6. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 306–336.
3. Vidović, Domagoj. 2014. Mali povijesni rječnik osobnih imena stolačkoga kraja. *Stolačko kulturno proljeće* 12. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 179–199.
4. Vidović, Domagoj. 2014. Pogled u toponimiju župe Čerin. *Župa Čerin – 150. obljetnica osnutka župe (1864. – 2014.)*. Naša ognjišta – Župni ured Čerin. Tomislavgrad–Čerin. 57–62.

2015.

1. Vidović, Domagoj. Od Ključa do Kruča – Neretvani s onu banu mora. 2015. *Hrvatski neretvanski zbornik* 7. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 96–99.
2. Nije muza svaka koja glamuza. 2015. *Hrvatski neretvanski zbornik* 7. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 236–239.
3. Vidović, Domagoj. 2015. Pogled u toponimiju župe Vid. *Hrvatski neretvanski zbornik* 7. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 288–306.
4. Kukrika, Ivan; Vidović, Domagoj. 2015. Mjestopis i toponimija Prhinja u Popovu. *Stolačko kulturno proljeće* 13. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 101–109.

2016.

1. Vidović, Domagoj. 2016. Desanski toponimi. *Hrvatski neretvanski zbornik* 8. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 330–347.
  2. Vidović, Domagoj. 2016. Ususret obljetnicama. *Hrvatski neretvanski zbornik* 8. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb. 85–97.
  3. Vidović, Domagoj. 2016. Sitni toponomastički nahođaji – toponimija sela Ober. *Stolačko kulturno proljeće* 14. Ur. Raguž, Željko. Stolac. 141–145.
  4. **Vidović, Domagoj**; Vidović, Dragan. 2016. Pogled u toponimiju Zijemlja. *Bjelopoljska zora: glasilo HKD „Napredak“ Bijelo Polje*. HKD „Napredak“ Bijelo Polje. Mostar. 11–14.
- 2017.
1. Vidović, Domagoj. 2017. Alineja nakon svečanosti – o Slamnigu i Metkoviću. *Hrvatski neretvanski zbornik* 9. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 57–60.
  2. Vidović, Domagoj. 2017. O ćirilici i ćirilicama. *Hrvatski neretvanski zbornik* 9. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 100–105.
  3. Vidović, Domagoj. 2017. Od Ključa do Kruča, od Brača do Drača. *Hrvatski neretvanski zbornik* 9. Ur. Vidović, Domagoj. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 330–332.
- 2018.
1. Vidović, Domagoj. 2018. Crvena Hrvatska: od Ključa do Kruča, od Brača do Drača. *Croatia rubea: Zbornik s 1. Međudržavnoga susreta hrvatske književnosti*. Ur. Krmek, Ljubo; Šešelj, Stjepan. Društvo hrvatskih književnika – Južnohrvatski ogranak Društva hrvatskih književnika. Ston. 55–51.
  2. Vidović, Domagoj. 2018. Osobna imena, prezimena i nadimci u Popisu sela i zemlje sandžaka Krka, Krka, Klis i Hercegovina oslobođenih od Mletačke Republike 1701. godine. *Stolačko kulturno proljeće* 16. Ur. Raguž, Željko. 205–210.
  3. Vidović, Domagoj. 2018. Prezimena u župi Vidonje. *Oče naš – jedan je naš otac: Zbornika radova u čast splitsko-makarskog nadbiskupa dr. Marina Barišića prigodom srebrnog jubileja biskupskog posvećenja*. Ur. Šimundža, Drago; Ančić, Nediljko. Crkva u svijetu. Split. 629–658.
- 2021.
1. Vidović, Domagoj. 2021. Pivaju li se pisme bunjevačke ili буњевачке. *Stolačko kulturno proljeće* 19. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 203–206.
  2. Vidović, Domagoj. 2021. Nikola Martić, pjesnik hrvatski. *Stolačko kulturno proljeće* 19. Matica hrvatska Stolac. Stolac 2021. 308–311.
  3. Vidović, Domagoj. 2021. Okupacija Crvene Hrvatske u dvjema slikama. *Zadarska smotra* 70/4. 143–149.
- 2022.
1. Vidović, Domagoj. 2022. Domagojizmi. *Stolačko kulturno proljeće* 20, Stolac 2022., 127–148.

2. Vidović, Domagoj. 2022. Sretan ti 600. rođendan, moj rodni grade. *Stolačko kulturno proljeće* 20, Stolac 2022., 319–321. 2023.
1. Vidović, Domagoj. 2023. Hrvatska je kultura četveropismena. *Stolačko kulturno proljeće* 21. 225–235.

5. Stručni radovi, prikazi, nekrolozi, objavljene recenzije, proslavi, pogovori, izvješća sa skupova

2006.

1. Vidović, Domagoj. 2006. Bibliografija akademika Petra Guberine, *Petar Guberina 1913. – 1925.* Ur. Petar Šimunović. Spomenica preminulim academicima 133. HAZU. 37–62. (stručni rad)
- 2008.
1. Vidović, Domagoj. 2008. Petar Šimunović: *Uvod u hrvatsko imenoslovlje. Folia onomastica Croatica* 16. 299 – 304. (prikaz)
  2. Vidović, Domagoj. 2008. Onima koji budu čitali ovu knjigu. U: Jelena Bender *Hvala što želite da živim.* Neum : Fondacija „Ruđer Bošković – Donja Hercegovina“, str. 223. (pogovor)
  3. Vidović, Domagoj. 2008. Stanovništvo sela Vid od srednjovjekovlja do danas. *Kolo* 3–4. 43–61. (stručni rad)
- 2009.
1. Vidović, Domagoj. 2009. Rama i Ramljaci u zavičaju i iseljeništvu. *Folia onomastica Croatica* 17. 209–211. (prikaz)
  2. Vidović, Domagoj. 2009. Studiji z onomastiki ta etimologiji. *Folia onomastica Croatica* 16. 231–232. (prikaz)
- 2011.
1. Vidović, Domagoj. 2011. Nekoliko riječi o Peri Marijanoviću. *Stolačko kulturno proljeće* 9. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 65–68. (nekrolog)
- 2012.
1. Vidović, Domagoj. 2012. Mirko Tomasović: Raspre i rasprave. *Mogućnosti* 4/6. 142–146. (prikaz)
- 2014.
1. Vidović, Domagoj. 2014. Akademiku Petru Šimunoviću u spomen. *Croatica et Slavica Iadertina* 10/2. 521–525. (nekrolog)
  2. Vidović, Domagoj. 2014. Toponimija kornatskog otočja. *Folia onomastica Croatica* 23. Zagreb. 287–293. (prikaz)
  3. Vidović, Domagoj. 2014. Ocjena. U: Vukorep, Stanislav. 2014. *Povijest osnovnog školstva u Općini Neum.* 2014. Muzej i galerija Neum – HKD Napredak Dubrovnik. Neum – Dubrovnik. 243–244. (objavljena recenzija)

4. Vidović, Domagoj. 2014. Riječ urednika, *Hrvatski neretvanski zbornik* 6. Zagreb: Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. 7–8 (proslov). 2015.
1. Vidović, Domagoj. 2015. Sveneretvanska knjiga: Od smokovače do Pavlovače. *Stolačko kulturno proljeće* 13. 209–211. (objavljena recenzija)
2. Vidović, Domagoj. 2015. Riječ urednika, *Hrvatski neretvanski zbornik* 7. Zagreb: Društvo Neretvana i prijatelja Neretve, 7–10 (proslov).
3. Vidović, Domagoj. Odalibalo Libo. *Zadom*. Ljubo Krmek. Objavljena recenzija. 2016.
1. Vidović, Domagoj. 2016. O neumskome školstvu. *Hrvatski neretvanski zbornik* 8. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 369–371. (prikaz)
2. Vidović, Domagoj. 2016. Riječ urednika, *Hrvatski neretvanski zbornik* 8. Zagreb: Društvo Neretvana i prijatelja Neretve, 7–9. (proslov) 2017.
1. Vidović, Domagoj. 2017. Sava u Opuzenu, Neretva u Zagrebu – putositnice i paljetci uza knjigu Stjepana Šešelja *S Neretve i Save – ogledi i zapisi o likovnosti*. *Stolačko kulturno proljeće* 15. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 312–315. (prikaz)
2. Vidović, Domagoj. 2017. U večeri kao ova, izlila su svu toplinu – uza katalog *Metković u dolini Neretve*. *Hrvatski neretvanski zbornik* 9. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve u Zagrebu. Zagreb. 320–323. (prikaz)
3. Vidović, Domagoj. 2017. Sjećanje na Radoslava Dodiga (Prolog, 6. travnja 1954. – Ljubuški, 17. lipnja 2016.). *Zadarska smotra* 66/3–4. 303–305. (nekrolog)
4. Vidović, Domagoj. 2017. Djelovati ili ne djelovati, pitanje je sad. *Zadarska smotra* 66/3–4. 367–369. (izvješće sa skupa)
5. Vidović, Domagoj. 2017. *Sličica s opuzenskoga poliptiha*. U: Kapović, Zdravko; Rajković, Dražen. 2017. *Gradska glazba Opuzen 1947. – 2017.* Gradska glazba Opuzen. Opuzen. 8. (objavljena recenzija)
6. Vidović, Domagoj. 2017. Riječ urednika, *Hrvatski neretvanski zbornik* 9. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb. 7–8. (proslov) 2018.
1. Vidović, Domagoj. 2018. U spomen na akademika Nenada Vekarića. *Literat* 9. 229–231. (nekrolog)
2. Vidović, Domagoj. 2018. Akademiku Šimunoviću u spomen i na čast. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu* 11. 211–213. (izvješće sa skupa) 2019.
1. Vidović, Domagoj. Sve prohodi, misto ostaje. U: Lozina, Ivo. 2019. *Teštamenti 2: karoca gre*. Opuzen. Udruga „Balatura“. 147–148. (predgovor)

2. Vidović, Domagoj. Dubrovnik na bandu. U: Njavro, Boris. 2019. *Ulicama Grada*. Vlastita naklada – Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik.VII. (predgovor)
3. Vidović, Domagoj. 2019. Akademiku Nenadu Vekariću u spomen. *Croatica et Slavica Iadertina* 15/2. 540–544. (nekrolog)
4. Vidović, Domagoj. 2019. Marina Marasović-Alujević i Katarina Lozić Knezović: Toponimija otoka Drvenika i Ploče. *Folia onomastica Croatica* 28. 215–218. (prikaz)
5. Vidović, Domagoj. O Utovcu i Tutavcu. U: Utovac, Darko. 2019. *Petar Tutavac – hrvatski svitlenik s druge strane Atlantika*. Ogranak Matice hrvatske u Čitluku – Ogranak Matice hrvatske u Opuzenu. Čitluk – Opuzen. 278–281. (objavljena recenzija)
6. Vidović, Domagoj. Ocjena knjige Vesne Slobodan *Na izvoru lijeka*. U: Papac Slobodan, Vesna. 2019. *Na izvoru lijeka*. Vlastita naklada. Ravno. 258–260. (objavljena recenzija)
7. Vidović, Domagoj. Vodič kroz hrvatsku državotvornu lektiru. U: Kovačević, Mate. 2019. *Herceg-Bosna – kulturni, politički i državopravni identitet*. Ogranak Matice hrvatske u Čitluku. Čitluk. 429–432. (objavljena recenzija) 2020.
1. Vidović, Domagoj. Slika jednoga roda na skupnome portretu jednoga naroda. U: Vukorep, Stanislav. 2020. *Tragom roda moga – pet stoljeća Stojanovića – Vukorepa*. Muzej i Galerija Neum. Čapljina–Hutovo. 9–11. (objavljena recenzija)
2. Vidović, Domagoj. 2020. Sjećanje na Ankicu Čilaš Šimpraga. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46/1. 457–464. (nekrolog)
3. Vidović, Domagoj. 2020. U spomen na Ankicu Čilaš Šimpraga. *Croatica et Slavica Iadertina* 16/2. 463–466. (nekrolog)
4. Vidović, Domagoj. 2020. Slivanjsko libro drugo. U Utovac, Darko. 2020. *Knjiga o Slivnu*. Ogranak Matice hrvatske u Opuzenu – Neretvanska riznica umjetnina i inih vrijednosti. Opuzen. 241–244. (objavljena recenzija)
5. Vidović, Domagoj. 2020. Ime „Hrvat“ u etnogenezi južnih Slavena, *Studia lexicographica: časopis za leksikografiju i enciklopedistiku* 16/26. 185–191. (prikaz) 2021.
1. Vidović, Domagoj. 2021. Jedan život posvećen gradu – u spomen na Ivana Jurića. *Stolačko kulturno proljeće* 19. 369–372. (nekrolog)
2. Vidović, Domagoj. 2021. Svetohranište riječi – 14. skup *Domaća rič*. *Domaća rič* 14. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. 443–445. (objavljena recenzija)
3. Vidović, Domagoj. 2021. Toponomastika na pariće. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 47/2. 709–714. (prikaz)

2022.

1. Vidović, Domagoj. 2022. Paul Garde. Tko je s nama rušio Jugoslaviju. *Zadarska smotra* 71/3. 332–334. (nekrolog)
2. Vidović, Domagoj. 2022. Svjetskost i hrvaština svetoga Jeronima. *Studia lexicographica: časopis za leksikografiju i enciklopedistiku* 16/31. 141–146. (prikaz)
3. Vidović, Domagoj. 2022. Na blišćavcima bure. U: Vlatković, Frano. 2022. *Zrcalo bure*. Naklada Bošković. Split. 115–117. (pogovor)
4. Vidović, Domagoj. 2022. Proslov. U: *Hrvatski jezikoslovci Krsto Spalatin, Slavko Pavešić, Stjepan Krešić i Luka Vukojević*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. 1–5. (predgovor)
5. Vidović, Domagoj. 2022. Ciao, amici miei – oproštaj od Antonija Sammartina. *Stolačko kulturno proljeće* 20. 372–373. (nekrolog)
6. Vidović, Domagoj. 2022. Frano, Petar i nova priča o dva kamena. *Literat* 13. 177–178. (nekrolog)
7. Vidović, Domagoj. Blagotvoran dašak neretvanskoga revizionizma. U: Utovac, Darko. 2022. Neretva i njezini ljudi. Ogranak Matice hrvatske u Čitluku – Ogranak Matice hrvatske u Opuzenu. Čitluk – Opuzen. 331–336.

2023.

1. Vidović, Domagoj. 2023. Jezično blago puka zubačkoga. *Zadarska smotra* LXII/1–3. 432–436. (prikaz)
2. Vidović, Domagoj. 2023. Tisuću radova u sedamdeset ljeta – *Zbornik u čast Josipu Liscu: dijalekti, jezična povijest i tradicija*. *Domaća rič* 15. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar. 337–340. (prikaz)
3. Vidović, Domagoj. 2023. Sačini gnijezdo slovo – dobrodošlica Ljubi Krmeku o Miholjdanu 2023. *Stolačko kulturno proljeće* 21. 211–212. (prikaz)
4. Vidović, Domagoj. 2023. Predgovor. *S našimi riči – 7. Zbirka literarnih ostvarenja na moliškohrvatskome*. Fondazione „Agostina Piccoli“. Mundimitar. 10–14. (predgovor)
5. Vidović, Domagoj. 2023. Kolumnistu, što je ostalo? U: Kovačević, Mate. *Putovima Hrvatskoga proljeća*. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar. 7–14. (predgovor)
6. Vidović, Domagoj. 2023. Željko Raguž – čovjek koji je znao slušati. *Stolačko kulturno proljeće* 21. 75–77.
7. Vidović, Domagoj. 2023. Povratak živjoj riči uz 15. Domaću rič. *Domaća rič* 15. 525–527. (objavljena recenzija)
8. Vidović, Domagoj. 2023. Slovo uz knjigu o Pavlovićima. U: Pavlović, Šimun. *Osam stoljeća roda Pavlovića – Pavlovići i njihovi potomci na Rotimlju*. Crkva na kamenu. Mostar. 8–9. (objavljena recenzija)
9. Vidović, Domagoj. 2023. To bokun svitla u tebi. U: Krpetić, Nikša. *Svitlo*. Ogranak Matice hrvatske u Splitu. Split. 8–9. (predgovor)
10. Vidović, Domagoj. 2023. O istočnoj Hercegovini iz hrvatske perspektive. *O Miholjdanu 2023*. Ur. Krmek, Ljubo. Matica hrvatska Stolac – Zajednica Hrvata istočne Hercegovine. Zagreb. 4–8. (ogled)

11. Vidović, Domagoj. 2023. Trostruki spomenik mostarskomu kraju. U: Vidović, Dragan. *Jurine beside*. Ograna Matice hrvatske u Čitluku – Dragan Vidović – HKD Napredak Mostar. 230–231. (objavljena recenzija) 2024.
1. Vidović, Domagoj. 2024. O jezičnoj baštini Hrvata između Sutorine i Bojane s posebnim osvrtom na Budvu i Budvane. U: *Budvanska pjesmarica 1642. – 1650*. Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore. Tivat. 343–353.

6. Znanstveno-popularni radovi

- 2014.
1. Vidović, Domagoj. 2014. Od Domaslave do Sarah. *Hrvatski jezik* 1/1. 22–24.
2. Vidović, Domagoj. 2014. Od Batiste, Žvana do Balića, Ivana, *Hrvatski jezik* 1/2. 22–25.
3. Vidović, Domagoj. 2014. Miševi i mačke. *Hrvatski jezik* 1/3. 23–26.
4. Vidović, Domagoj. 2014. Tko baca petarde u Baranjskome Petrovu Selu. *Hrvatski jezik* 1/4. 22–24.
- 2015.
1. Vidović, Domagoj. 2015. He he he! Ha ha ha! Kako će se moli zvat? *Hrvatski jezik* 2/2. 24–28.
2. Vidović, Domagoj. 2015. „Stalna na tom svijetu samo mijena jest“ – o rasprostranjenosti ženskih imena. *Hrvatski jezik* 2/3. 22–26.
- 2016.
1. Vidović, Domagoj. 2016. Hrvatski kao zaseban južnoslavenski jezik – u povodu 45. obljetnice *Sarajevske deklaracije o hrvatskom jeziku*. *Hrvatski jezik* 3/1. 1–6.
2. Vidović, Domagoj. 2016. Od Žene Glave do Nijemaca – o imenima hrvatskih naselja. *Hrvatski jezik* 3/1. 16–19.
3. Vidović, Domagoj. 2016. Otkud hrvatski egzonimi u Bačkoj i Bosni. *Hrvatski jezik* 3/2. 14–17.
4. Vidović, Domagoj. 2016. Etnonim Hrvat u antroponimiji i toponimiji. *Hrvatski jezik* 3/3. 21–23.
- 2017.
1. Vidović, Domagoj. 2017. Oliver, Nadalina i *Pjesan o Rolandu*. *Hrvatski jezik* 4/1. 21–23.
2. Vidović, Domagoj. 2017. Oprosti mi, Gospodine, jer sam Dalmatinac. *Hrvatski jezik* 4/2. 16–21.
3. Vidović, Domagoj. 2017. Kuje li se sreća *Hrvatski jezik* 4/4. 16–18.
- 2018.
1. Vidović Domagoj i dr. 2018. *Sve što trebate znati o hrvatskome jeziku*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Večernji list. Zagreb.
2. Vidović, Domagoj. 2018. Hodit će na feštu za nas Kotorane. *Hrvatski jezik* 1/5. 16–18.
3. Vidović, Domagoj. 2018. Ča je ča reći ću van ja – čakavsko narječje od epigrafskih spomenika do ča-vala.

3/5 1–5.

4. Vidović, Domagoj. 2018. Od tumača snova do potrage za svetim Gralom – o osobnome imenu Josip. *Hrvatski jezik* 4/5. 19–24. 2019.
1. Vidović, Domagoj. 2019. Od Verona do Uzunvukovića – pogled u prezimski fond Hrvata u Crnoj Gori. *Hrvatski jezik* 1/6. 14–21.
2. Vidović, Domagoj. 2019. Ivano u Splitu, Ivan u Lombardiji – o slavenstvu i romanstvu na krajnjemu hrvatskom jugu. *Hrvatski jezik* 2/6. 32–34.
3. Vidović, Domagoj. 2019. Parce mihi, Domine, quia Dalmata sum. *Hrvatski jezik* 4/6. 17–21. 2020.
1. Vidović, Domagoj. 2020. Opasnost – barakude u bazenu. *Hrvatski jezik* 1/7. 13–17.
2. Vidović, Domagoj. 2020. Hrabro, ali postupno, mudro i oprezno – o osobnim imenima i prezimenima predvodnika borbe s koronavirusom. *Hrvatski jezik* 2/7. 18–19. 2021.
1. Vidović, Domagoj. 2021. Jezične mrvice s banskoga stola – o Banovini i Baniji. *Hrvatski jezik* 1/8. 1–7. 2022.
1. Vidović, Domagoj. 2022. Hrvatski jezik 55 godina nakon *Deklaracije* – između posezanja i međunarodnoga priznanja. *Hrvatski jezik* 9/1. 1–4.
2. Vidović, Domagoj. 2022. Imena naselja ulica i trgova između administrativnih odluka i onomastike. *Hrvatski jezik* 9/1. 16–20.
3. Vidović, Domagoj. 2022. Prezimena u župi Vid u popisima od 1725./1728. do 2001. *List župe Gospe Snježne*. 6–10.
4. Vidović, Domagoj. 2022. Kratak poredbeni osvrt na hrvatsku i ukrajinsku antroponimiju. *Hrvatski jezik* 9/2. 17–21. 2023.
1. Vidović, Domagoj. 2023. Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini nekad i sad. *Hrvatski jezik* 10/1. 1–5.
2. Vidović, Domagoj. 2023. Jesmo li osvojili broncu u Katru ili Kataru? *Hrvatski jezik* 10/1. 1–5.
3. Vidović, Domagoj. 2023. Toponimi između mjesnoga i standardnojezičnoga lika. U: *Geografska imena: skriveni dio naše svakodnevice*. Povjerenstvo za standardizaciju geografskih imena. Zagreb. 35–39.

7. Mrežni radovi

2011.

1. Brozović Rončević, Dunja; Čilaš Šimpraga, Ankica; **Vidović, Domagoj**. The relationship between stan-

dard-language and original toponymic forms. *20. zasjedanje Skupine stručnjaka UN-a za zemljopisna imena istočne, srednje i jugoistočne Europe; Zagreb, 9. – 11. veljače 2011.* http://ungegn.cgi.hr/ungegn20/26_CRO_ECSEED_Documents_Standardization_IHJJ.pdf.

2012.

2. Vidović, Domagoj. Prezimena kao odraz kulturne baštine na primjeru Dalmacije. *Rodoslovlje.hr*, <http://www.rodoslovlje.hr/istaknuta-vijest/prezimana-kao-odraz-kulturne-i-jezicne-bastine-na-primjeru-splita-i-dalmacije>, 18. svibnja 2012.

8. Književni radovi

2015.

1. Vidović, Domagoj. 2015. Malahna komedija od pira. *Hrvatski neretvanski zbornik 7*. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb. 268 – 274.
2. Vidović, Domagoj. 2015. Draco dormiens nunquam titillandus. *Literat 6*. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 82–91.

2016.

1. Vidović, Domagoj. 2016. Obezglavljeni dužd. *Hrvatski neretvanski zbornik 7*. Društvo Neretvana i prijatelja Neretve. Zagreb. 286–287.
2. Vidović, Domagoj. 2016. Otočki dekameron. *Literat 7*. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 215–225.

2017.

1. Vidović, Domagoj. 2017. Iz humske zemlje. *Stolačko kulturno proljeće 15*. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 273–284.
2. Vidović, Domagoj. 2017. Danse macabre – Za križen i jedan poluotok. *Literat 8*. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 95–110.

2018.

1. Vidović, Domagoj. 2018. Dnevnik jedne ljubavi. *Literat 9*. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 165–176.

2019.

1. Vidović, Domagoj. 2019. Ako jedne zimske noći moje priče prestanu biti tužne. *Literat 10*. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 207–219.

2020.

1. Vidović, Domagoj. 2020. Čuvajte se eksploziva! *Stolačko kulturno proljeće 18*. *Stolačko kulturno proljeće 18*. Matica hrvatska Stolac. Stolac. 405–407.
2. Vidović, Domagoj. 2020. Kakva priča to tamo dolje ne čeka svoj kraj. *Literat 11*. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 38–47.

2021.

1. Vidović, Domagoj. 2021. Zaljev ukrštenih sudbina. *Literat* 12. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 70–79.

2022.

1. Vidović, Domagoj. 2022. Priče iz pradavnine. *Literat* 13. Društvo dubrovačkih pisaca. Dubrovnik. 82–109.

9. Prijevodi knjiga s esperanta

2006.

1. Roman Dobrzyński. 2006. *Zamenhofova ulica*. Sveučilišna knjižara. Zagreb.

2009.

1. Trailokyanath Mukhopadhyay. 2009. *Damoruov život*. Izvori. Zagreb.

IZ OPUSA DOMAGOJA VIDOVIĆA

Svjetlopsi jedne mizantropije

(izvadci)

Za novu priču nekad valjda otploviti daleko, u krajeve daleke i puste. Puste ne stoga što u njima ljudi nema, upravo suprotno, u njima su ljudi gotovo smetnja jer skrivaju palucaje mora, jer oskvrnjuju mir palaca i crkava te podrivaju zidine drevnih neimara čije sudbine prepričava tek pokoji veselkast žrec. Katkad sam ti bliže ondje iako sam ti daleko jer onda u mislima s tobom dijelim prizore neokaljane stvarnošću i neopterećene željom, onda za tebe molim u tišini i neometan, tražim te sam nasred prepune pjace i u miru napuštena samostana dok me čekaš i osluškuješ. Katkad sam ti bliže kad sam ti daleko jer su južna mora toplija, njihovo sunce žešće, vino jače, a poj zaljevom jače odzvanja jer se odbija od strmina i starih zvona koja su ostavili zvonari. Vjetar upravlja batom, ponavlja se reski zvuk svaki put malo tiše, pa zaboravim da će nakon južnih vjetrova doći škure bure. Ovdje mi smeta tišina, prizori me viđeni, a nepodijeljeni ne krijepe, strašim se prazne postelje i duge zime jer mi bijaše toliko toplo da zaboravih da me može obuzeti studen i da se s jeseni sve ranije smrkava. Oči su mi umorne jer se luči brže gase, misli se zapliću od viška glasova, ostaju nedovršene i nepovezane, a tijelo ište sve dalja i toplija mora te napuštene crkve i otoke sve dok mi priče u kraju u koji me ti odvedeš ne prestanu biti tužne.

(...)

Ljeto bi nas vazda prevarilo. Još bismo na njegovu početku pamtili prošlo prije nego što bismo se uhvatili u istu stupicu. U luci izbjegavismo poglede, a naša lica ispijena od soli i ispržena od Sunca, oči svikle samo na plavetnilo, oči koje ne razaznavahu ni jedne druge masti i uši naviknute na kratke uzvike kojima se dozivismo na pučini i kliktaje galeba, koji nam se čas rugahu, čas nam bijahu jedini prijatelji, odbijahu prolaznike. Bijismo poput gubavaca izderana ruha i duha, zarasli u brade koje se stapahu s muravom. U luci je svatko tražio svoj kutak, netko da zaimne kutal vina, netko da se liši vonja mreža i mora, a netko da prozbori o nečemu drugom osim o vremenu jer na brodu svatko od nas bijaše koraljni otok, koji je polako, plićak po plićak, osvajalo more. S vremenom bismo zaboravili da će nas uskoro ponovno zatočiti noći duge te se otvarasmo, isprva sporo i bolno, a zatim sve lakše, pripovijedasmo lude priče i zabavljasmu puk svojim dogodovštinama. Oči nam polako vraćаше boju, a glasnice, koje su gotovo zaruzavile zimus, proradiše. Počesmo ponovno vjerovati u riječi i toplinu pogleda, ponovno sanjasmu jedan zalutali pogled koji će rastočiti našu samoću i malu kuću kraj mora. No, u nama *klečahu grijehovi davni i grižnje na istrtoj ploči, kajanja teška što mole mir od nebeskih dvora*, koji jačahu kako se kratio dan i utišavao žamor. Podsjećahu nas na brodolome srca zbog kojih ćemo, kad vlasnici malih kuća pored mora i čuvari njihovih crkvice zaklope svoja vrata da ih ne propuše bura i u kosti im ne uvuče led, sve rjeđe zalaziti u luke i ploviti sve dalje i dalje do ruba našega svijeta. Zebnja će se tada liječiti šutnjom, no iako nitko od nas to neće priznati, u zimskim ćemo noćima sanjati da postoji netko tko će nam u kraju otvoriti vrata, netko stvoren da nam *smiruje snenim bojama dušu, što luta sama i daje neznanu nešto, od čega bol nam jenja*.

(...)

Svaki je moj ulazak u zaljev bio kao prvi. Počeo bih motriti jedina moćna brda u mojemu svijetu, ona koja su ukrotila more, tili čas nakon što bijah pod dojmom njegove neobuzdanosti i beskonačnosti s vanjske strane rta za koji zamakosmo. Ovdje kao da se zatekoh još u praiskonu, kad svijet bijaše mlad, a tek se prve rjeze moje duše imaše upisati u Knjigu stvaranja. Činilo mi se kao da taj kraj poznavah i prije nego što se rodih te su mi se valjda već tad, u pradoba, slike škrpjela i uvala utisnule negdje toliko duboko da mi dopuste da zavolim rodne zavičaje, ali ih prašina zaborava nije posve prekrila kako bih ih razaznao onoga trena kad prvi put u zaljev uplovim. Stoga mi i ne bijaše teško prepoznati ljude blize, a nikad viđene, smijati se zgodama koje proživjesmo svatko u svojem svijetu neovisno sve dok nijesmo dobili prigodu da ih podijelimo i utvrdimo kako su posve iste, da zapjevamo stare melodije riječima koje je daljina tek malo izobličila, ali koje smo ćutjeli zajedničkim, našim, te da zavolimo zvonike koji se gizdaju na Suncu i one skromnije čiju je ljepotu trebalo tek otkriti pod patinom sivca i u mračku osjena. S prvom je tmušom padao svaki moj otpor, a duša bi se noćala u melankoliji s kojom bi se na nju stuštile sve boli nezacijeljenih rana i brazgotina duha možda zato što se u praiskonu i Bog izravno obraćao čovjeku i čovjek Bogu. Najednom bi se na moja pleća sručio sav taj tovar, leđa bi popustila te bih pao ničice da molim za odrješenje od svega što mi pritišće biće i čime

pritisnuh druge. Pogled bih usmjerio k nebu koje je raščaravala bura, a crvenilo bi neba na me djelovalo kao puštanje krvi bolesniku. Pa iako iz neba nikad ne bijaše odgovora, jer ne bijah Njegov sin ljubljeni niti ikad usrećih ikoga onako kako hotijah, rumen bi me umirila, podignuo bih se, raširio ramena i krenuo do čuna, zavrnuo rukave i zaveslao prema Verigama da zaboravim na priče koje nikako da prestanu biti tužne.

Zaljev ukrštenih sudbina

(izvadci)

Kotor

Rijetko se (ali rado) gubismo u uličicama starih gradova čije obrise ne oblikovahu grčki graditelji nego pomicanja iz utrobe zemlje, spona sa starim svijetom u kojemu je čovjek bio samo lutka na koncu, u kojemu bi stari bozi svako malo razrušili sve što sami nijesu izgradili da nas podsjetite kako smo pepeo bili i da ćemo se u pepeo vratiti. Godilo nam je to barkanje svakodnevice jednoga barkariola i šapata dobrih duha zemlje iza pritvorenih škura te pomisao da nas možda upravo na sljedećemu uglu očekuje nesvakidašnji prizor (a uglovi bijahu toliko šiljati da ni najviši među nama, čija je glava doticala vrh volta stare crkve, nije mogao ni nazrijeti što nas čeka iza mjesta na kojemu se sjena zgušnjava). Ti bi nam stari gradovi opasani zidinama zatočili um oslobodivši ga istodobno od crnih slutnja, a s kaštila bismo rijetko gledali izvan mira (osim katkad na pučinu jer ništa ne umiruje kao more) kako se ponovno ne bismo izgubili u izmaglici kao nevidljivu štitu koji je zamijenio opkope što su negda priječili da u grad slobodno ulaze putnici nepoznatih namjera. Počesto bismo ushtjeli izgubiti Arijadninu nit u tome gradu, više nikad ne proći kroz Vrata od mora i upoznati živi teatar na svakome od tih trgova, no brzo bi se uhvatio tuhljiv mračak, a namjernicima, ni s malih ni s debelih mora, tijekom zimskih noći nitko vrata ne otvara. Tad bismo se povlačili kriomice i vraćali u naše živote nastanjene sjenama, naginjali se preko strme obale dozivajući barkariola da nas preveze do naše lađe, na kojoj šetande zamjenjivismo škanjima, a vrevu šumom mora. Poželjeli bismo tad da cibrinu zamijeni toplina doma, a cvokot razgovorom s bliskim licem. Ono što bismo hotjeli sobom ponijeti bijaše pogled na grad koji sad već bijaše gotovo iščeznuo u izmaglici dok se lađa tiho i polako otajuje mreškajući usnulo more.

Ratac

„Bliskost se ne mjeri ni brojem susreta ni brojem izgovorenih riječi jer je život satkan iz trenutaka. Mnogo znači kad netko s tobom dijeli posebne trenutke kao što ih ja dijelim s tobom. Blisko je lice ono o kojemu rado misliš i kad ga ne vidiš i kojega se rado spominješ i kad ti njegovo tjelesno obličje sve više postaje uspomenom“, budio me san potaknut davnim susretom točno u cik zore dok smo se bližili Ratcu. Bili su to snovi iz kojih mi se nije dalo buditi jer bijahu poput priča i razgovora za koje bismo da se nikad ne završe jer kad bi završili i kad bismo ih ponovno ushotjeli započeti, vazda bi nešto pošlo po zlu, razabrale bi se

skrivene primisli, životne računice, prizemne sitnoće i sve druge ljudske krivine duboko zakopane ispod površine dobrote i poniznosti. Bilo je ugodnije lješkariti u mekoći jutarnjega snoviđenja negoli se buditi (kad bih napokon uspio izmaknuti slovu vlastita gorčina i kad bi bore koje su mi urezala sva razočarenja i porazi načas iščezli) u neizvjesnosti jutra čiji te putovi mogu odvesti tamo ne zna se kamo. Čutjeh kako mi se udovi šire i kako mi se pogled blaži te kako me more miluje ljujljajući tu našu barku, otvorih jedno oko i ugledah snenoga Svebora kako stišće kameju dok nam more bira put, pronađoh mir u tome kraju u kojemu vrebaju gusari i Turci mrko motre s obale na svaki sumnjiv pokret te poželjeh ostatak života provesti u klatnji barke na debelu moru na razmeđu jave i sna.

Draco

Draco dormiens nunquam titillandus

(izvadak)

Večer peta

Budna? Kako provodiš noć.

– *Kao i jučer. Uspavljujem se. Kiša kuca na moj prozor. To me plaši. Odjekuje kao tutnjava neprijateljske vojske koja mi se približava.*

Možda ti to Petar Pan kuca na prozor.

– *Ah da, onaj Petar Pan koji bi se napokon skrasio u nekom kutku moje sobe koju zamišljaše. Drag gost je to, a žao mi ga je na kiši, nije zaslužio njezine udare.*

Smijem li ući?

– *Smiješ.*

I, što vidiš?

– *Ili bolje, što on vidi? Ipak je on glavni lik ove priče. Priča je njegova.*

Hej, ja sam prvi pitao, ja samo znam gdje bih se smjestio i gdje bih te poveo jer je pust svijet u kojem prebivam. Tako lijep, a pust.

– *Vidim tebe.*

Šćućuren sam negdje u kutu i čekam da mi nešto rečeš. Što bi mi mogla reći?

– *Kod kuće si. Odmori se i oslušuj samog sebe.*

Gdje sam?

– *Još si u nekom kutku moje sobe. Kiša ti nije puno nudila. Štoviše, djeluješ preporođeno.*

Samo bih ti malo promrsio kosu. Takvu kosu nema nitko u kraju iz kojega te posjetih, smijem li, I.

– *Smiješ, D.*

Dosad si mi izmicala pa te se nikako ne mogu nagledati. Lijepa si mi u odbljesku lampjuna. Godi mi tvoja kosa na ramenu. Da sam znao, odavno bih bio tu. Lijepo mi je s tobom, I. Ostao bih s tobom tu u mraku zauvijek. Sad se nemaš čega bojati, zar ne, I.?

– (...)

Htjedoh te zagrliti da zaboravim na svoj svijet, ali si mi zaspala. Znam da ću morati otići uskoro i vratiti se, ali poljubiti ću te u obraz da spavaš mirno cijelu noć i vratit ću ti se katkad (Bože, hoćeš li me prepoznati?). Doći ću ti u snovima.

Malahna komedija od pira

(izvadak)

Prolog

U razdobljima kad podvojenost hrvatskoga društva dosegne vrhunac, kad se i kukuvježe dijele na one s našega i vašega tiramola, što da mahnit učini začinjavac nego da *pus'* i *samoćan* laže o prošastju te vam, dragi čitatelji, postavi tek nekoliko pitanja. Spominjete li se, miljenici moji, imena Držićevih progonitelja? Znete li koji je knez u njegovo doba vlad'o? Ako vam imena njihova nijesu poznata, mislite li da će povijest upamtiti imena onih oko kojih se danas oštre pera te takme prijatelji i rodbina? Želite li uistinu ostati isključivo sužnjima vlastita vremena (koje jest važno, ali nije jedino) ili ipak šestim čulom tražite misao na vječnost? Pitanja toliko nevažna za uvažena stavotvoritelja, a presudna za sušičava notara.

Otočki dekameron

(izvadak)

Između dubokoga kopna i mora najveće su razlike u listopadu. I dok se duboko kopno nalazi već u dubokoj jeseni i polako se sprema za zimu, dolje te često, barem popodnevim, zapljusne ćuh ljeta. Dani su, doduše,

kraći, jutra te podsjećaju na ono čega se najviše bojiš, na zimu, ali masti su (ili, kako ih turski nazivljemo, boje) jarke kao da se ljetu ne umire ili stoga što se Perzefoni, koja potječe iz meni bliskoga podneblja, ne hita u Had, u mračno mjesto u kojemu se sve masti slijevaju u nemast, u obično sivilo. S Perzefoninim odlaskom u podzemlje i ja se konačno opraštam od juga. Nekad imam osjećaj da se međusobno promatramo, da se zajednički opraštamo, svatko na svojoj plaži, između pokojega zaostalog stranca. Odlazak je neizbježan jer Posejdon sve više hući u potrazi za Atenom, pa su i plandovanja uz more sve kraća, Nebo je sve crvenije jer mu Vjetar puše u modre oči, a obveze sve više stežu. Stoga su i trenutci pred odlazak posebni i jako intimni, stoga nam oboma ljudi (čak i najbliži katkad) smetaju, smetaju jer ne razumiju. Katkad ni sami ne razumijemo zašto smo stvoreni takvima kakvi jesmo i zašto su nam bozi dopustili da pojedemo ono zrnce šipka zbog kojega smo ovisni o plavetnilu mora i crvenilu Sunca, zašto smo nesretni svatko u svojem podzemlju. No, ploviti se mora i u podzemnim vodama kako bismo uščuvali misao na vječnost. Samo mi se čini da smo sve umorniji.

Otočki endecasillabo

(izvadak)

Moglo je biti bilo koje godišnje doma, pramaljeće, ljetu, jesen ili zima, sasvim svejedno jer su oproštaju svakovečernjega društvanca prethodile duge minute muka u mraku koji je rijedila tek luč voštanice. Mote Milić već je bio u duboku snu, zimi najbliže ognju, a ljeti voštanici kako bi na koncu, kad se probudi iz bezbrižja razmeđa između sna i jave, ustao uz što manje buke. Čekao se tek njegov posljednji uzdah nakon kojega bi protrljao oči i brisao maćane ili zamagljene lente i iz sumraka otputovao u tminu kale onako snen, na pipavicu. Barba Morko Baška u mislima je još premetao uspomene iz Patagonije, oči su mu se i u mraku krijesile, usta su mu bila otvorena i desni se bijeljele valjda od soli koju je more prebacivalo i preko njegova doca. Dah mu je bio dubok i jedini je, uz Motine uzdahe, narušavao tišinu Svetoga Trojstva mojega djetinjstva. Nona bi bila zamišljena, premetala bi nešto po rukama, tu i tamo pogledala gdje sam i zaustavila se da počuje ima li još koga tko bi mogao narušiti mir kuće ove. Ja bih se skutrio pod kotoraku i motrio tu bliskost bez tona, rijetke osmijehe što su vedrili večer i učio se kako je tišina sadržajnije od bujice riječi. Mati je rijetko u tim trenucima bila u kući, katkad je bila u rodice, a katkad bi se jednostavno izgubila u labirintima te male kuće u kojoj si mogao biti i sam i u žiži, u kojoj si se mogao izgubiti u kojoj od soba, na sularu, u konobici, postolariji, oko gustirne i na zidiću koji je spajao gornji pod i postolariju. Kad bi se društvo razišlo, provukao bih se kroz kotoraku i legao u postelju misleći se kako će Mote kući kad jedva vidi (a nikad mu se ništa nije dogodilo jer su ga noge i bez pomoći očiju odvodile u tete Kate) i hoće li se barba Morko do postelje popeti brzinom kojom se peo po stabljici boba u oblake. Za nonu sam znao da će biti tu, da će se ujutro nastaviti jedna od priča koje nikad nisu prestajale i zbog kojih je svaki odlazak s Otoka bio gubilište dijela duše. Kad su partili i barba Morko i nona, a bilo je to u sutonu bezbrižnih vremena kad mi se činilo da me nikad neće

napustiti, jedina mi je uspomena na te večeri bio osmijeh Mote Milića kad bismo došli u Misto, osmijeh koji dotad nisam primjećivao i u kojemu se krila istinska radost susreta, i mir tišine dok je sjedio, poput dobra duha, uz prozor na lakat od ognja. Kad je i on partio, znao sam sjediti u kutu pod kotorakom vodeći razgovore sa sjenama, koje su se tanjile i tanjile kako su godine prolazile, ali nikad nisu iščeznule. Kuća je sad nova i veća, ali u njoj se nemaš gdje skriti, u nju se dolazi i odlazi sam ili u društvu, stvaraju se nove uspomene i na druge načine krata ure. Nove uspomene potiru stare te se stoga u njoj ćutim kao gost. Tek kao lupež u mraku pokušavam pronaći kotoraku ispod koje ću ponovno šutjeti i motriti lelujanje luči s voštanice te osluškovati Motine uzdahe i barba Morkotovu sipnju, a kad dođe vrijeme za počinak, otvoriti noni kotoraku u kući koju ću ponovno ćutjeti svojom i punim plućima zaustiti: „Divan je Otok!“

Sorena japjenica

Odlazili bismo obično ondje u drugoj polovici kolovoza kad bi se Misto očistilo od većine fureštih i onih koji su za sebe tvrdili da su, s obzirom na promjene koje su im se u životu zbile, fureštima postali. Sjedali smo u renault 4 na Gornjemu putu u kasna popodnevna i upućivali se put Bile njive i Jasenova brda kad bi Sunce prestajalo tući najjačim žurom koji su sjeverni vjetrovi već dobro razblažili. Putovi bijahu uzani, a điri (kako nazivamo zavoje) oštri, često bismo pod kolima (kako nazivamo kotače) vidjevali bezdan, ali ne bijasmo zabrinuti jer ni moj suvozač ni ja ne bijasmo previše zabavljeni vlastitim životom jer je on ostao bez sina, a ja bez rođaka i nade da ću ikada život učiniti onakvim kakvim ga hotijah učiniti sam, ali i bez volje da razveselim mater. Malo smo razgovarali, a često se smijali ne bi li smo razgonili vlastite tmore. Jednu godinu gradismo zid koji bi se sam od sebe srušio, druge godine pilasmo zdrave grane maslina za koje mišljismo da su trule, a treće godine nosismo građu za gradnju japjenice iako mi suputnik ništa slično nije gradio. Poslušno poput židovskoga roba nosijah sitno i krupno kamenje, prtih cement i trutih vlastita leđa dok se znoj cijedio poput suza koje mi iz barbe ni danas ne izlaze te ispijah s njim hektolitre piva, koje nikad nisam volio, kako bih mu barem donekle bio supatnikom. Gradila se japjenica postupno, kamen po kamen, decimetar po decimetar, metar po metar iako su nas iskusniji neimari upozoravali da će se srušiti poput kule u pijesku (No, ne gradimo li mi svi kule od karata jer nas samo one približavaju onostranom kad su nam već hiže u kojima stojimo stvarne, ali nelijepe, sigurne, ali nijesu utočištima?). Bijaše gradnja pri kraju, nedostajao je još samo strop da je natkrili kad se, kako bi se ispunile riječi zlogukih proroka, japjenica urušila te od nje osta tek nekoliko kamenova temeljaca na kojima obično predstavnici zbilje presijecaju vrpce. Dodosmo barba i ja do japjenice, pogledasmo se međusobno i kad vidjesmo da je naše zbjeglište od stvarnosti zbilja sorila, zagrlismo se i proplakasmo kako nikad nismo, no Bog toga dana bijaše gluh na iskrene molbe te nam ne posla anđele da solju povežu maltu i ponovno izgrade našu Kulu babilonsku koja nas je vodila i do Boga i do sina/rođaka te ostadosmo ostavljeni nasred visine, na milosti i nemilost sjevernim vjetrovima i bez nade, a i

danas kad čujem barbu kako ispotiha pjeva neku tužbalicu iza objeda, znam da to doziva sina koji je, nadamo se i on i ja, sretan na nekome oblaku i pokušava otpuhati tmore s naših glava. Pitam se tek može li on nama pomoći kad ni uz tolike molitve nas dvojica ne mogosmo pomoći njemu.

Ima li dimova?

(izvadci)

Grci u Popovu

U kraju iz kojega potječem i iz kojega sam se nedavno vratio s terenskoga rada – Popovu – pridjev grčki označuje ili nešto veoma staro ili nešto kvalitetno izgrađeno. Popovske su crkvice odreda grčke. Nitko ne zna koliko su stare. Zna se tek kako su iz razdoblja prije nego što je mitski pop Luka iz koteških klanaca posljednji put pogledao Popovsko polje prije nego što su u njega nahrupile Osmanlije i zauvijek podijelile dvije grane Crvenih Hrvata – Popovce i Latine. Dolovi su pak u popovskim brdima pravi mali amfiteatri. Kružni su, ograđeni krupnim kamenom kako nikakva divlja životinja ili nezvani gost ne bi narušio njihov sklad. Kuće su pak na pristrancima, građene su od kamena i sve je oko njih kameno, a pižuli se, kameni banci, doimaju poput kazališnih sjedala. Učili su nas da su se grčke tragedije uvijek igrale u ljupkim krajolicima kako bi gledatelji u stankama od krvavih prizora oči odmarali uživajući u prirodi. Tako se i Popovci u stankama između ratova koje ih stoljećima desetkuju odmaraju gledajući u grčke crkve i vrtove malih kuća.

Čudan, zaista, čudan ovaj čovjek, a čudna je i njegova zemlja

Kad su nekoć u Mletcima pitali jednoga tuđinca čudeći se njegovu suknu odakle je, odgovorio im je: „Dolazim iz kraja u kojemu zimi plove lađe po moru s kojih se riba lovi svilenim mrežama, a ljeti se na mjestu toga mora siju pšenica i druge žitarice.“ Mlečanin se začudio i zaustio: „Čudan, zaista, ovaj čovjek, a čudna je i njegova zemlja.“ Kad sam bio posve mali, otac me je odveo u Ravno, središte Popova, kraja kojemu se Mlečanin čudio. Danas se spominjem samo oblaka prašine koji se nad nama kao koprena nadvio kad je otac zaustavio staru bubu na makadamu kod crkve. Otac mi je poslije pričao da sam tada pjevao u crkvi. Čitav mi je događaj ostao u magli, ali žudnja da se vratim onamo kamo me je odveo nikad nije jenjala. Otac ju je dodatno ražarivao pričama o obiteljskome podrijetlu, o Veljoj Međi iz koje smo pred Osmanlijama prebjegli u Vidonje u Neretvanskoj krajini, ali koju nikada nismo zaboravili. Pripovijedao mi je kako je propješačio čitavo Popovo, obišao stare crkva i groblja, ali spomena našega roda nikada nije našao. Obećao me je ponovno ondje odvesti, no rat je učinio svoje, Popovo se tada činilo udaljenije od Amerike, našlo se ponovno na razmeđu svjetova kao svojevrsan štit Dubrovniku, gradu koji je pomalo nesvjestan činjenice da je iz svojega nedalekog zaleđa godinama crpio bogatstvo i ljude, a gotovo mu ništa nije vratio. Priča je to o jednoj nesretnoj ljubavi jer Popovo je imalo i vlasteline, i majstore graditelje, i biskupe, i stare crkve i gotovo se svega toga odreklo

ne bi li se ušćevalo blještavilo Grada. Granice se svjetova, naime, u Popovu ne miču već petstotinjak godina, samo je graničara sve manje. Iako je u tome kraju ratove i razaranja nemoguće prebrojiti, uvijek netko od tih žilavih Crvenih Hrvata opstane – bilo na hridima uz Popovsko polje ili more (kako vam drago), bilo skriven u dolovima između brdskih glavica. Tko zna koliko godina poslije, lađa više po popovskome moru nema, ali more i dalje postoji. Nekoliko ribara s okolnih vrhunaca poput kobaca vrebaju policajci obaju bosanskohercegovačkih entiteta ne bi li im naplatiti kaznu za krivoribolov. Čudni, zaista, čudni ti ljudi, a čudna i njihova zemlja.

Trebišnjica na Braču, Vidova gora u Popovu

I na početku se novoga ljeta uputih u potragu za odavno izgubljenim zavičajem i suvremenim likovima iz bajke. Iz zavičaja sam na Otoku, koji sam zimi gotovo izgubio, u amanet iz ovoga dijela godine ponio sliku bure od koje se more zarazi bjesnoćom pa se penje sve do mojega dvorišta dvadesetak metara nad njim da mi „Dobrojutro” veli, bure koja zalijeva školu i vrt našega župnika. Ove je godine od šetande učinila postolje za Ledenu Kraljicu, a junak koji se usudio sjesti na ledeno prijestolje morao je biti pušač kako bi ga dim iz cigarete ogrijavao koliko i zapaljeni tančik. Drugi je prizor sraz mora i snježnih padina Mosora i omiške Dinare. Svjetlost se tada odbija tako snažno da vas može zaslijepiti, a Brački se kanal doimlje poput Bodenskoga jezera. Pisah u prošloj kolumni kako mi nedostaje prizora otočke zime, a jedino je mjesto s otočkim zimskim prizorima koje poznajem na Kopnu Popovo. Kad se zabijele visovi od Treštenika do Satulije i kad posijedi šuma koja od pogleda zaklanja drevni Popovski grad, Trebišnjica postaje modrijom od Makove modre rijeke. Nigdje kao u Popovu (pa ni na Otoku da budem iskren) kraj i ljudi ne ovisi toliko o nebu: nigdje kao u Popovu krajolik ne izgleda toliko beznadno za nevremena, ali se i nigdje Sunce toliko ne raduje izlasku koliko ondje. Neobična je to mimikrija. Za oblačna se dana, naime, popovske kuće stope s mrkendom, sivkastim kamenom iz kojega zna poteći voda, pomalo se poput Pepeljuge srame vlastite neuglednosti iako je i slučajnome namjerniku i u sivilu razvidna njihova ljepota. Kad je dan sunčan, kuće se popovske gizdaju poput dubrovačkih vlastelina na Stradunu, bliješte sulari i skalinade, crkve otvaraju vrata, a ljudi proviruju s prozora, podižu štence (ne pse nego ono što Turci zovu baglamama, kako me nauči Stana) i pitaju se koja im se to dugokosa polubradata spodoba u pratnji mrkoga kulturnog trudbenika ubacila u svakodnevicu. Ne znam je li čovjeku prirođena ljubav prema kraju iz kojega potječe, ali se sam, poput kakva ilirskoga graditelja putnih gomila, verem na Vidovu goru kako bih ugledao izmaštane zublje na Ćurilu i slivanjska brda, s Rabe pak gledam na rodni otok, najbliži poluotok i brda u zaleđu. S Gomila čeznutljivo bludim prema popovskim brdima i držim da vidim Bratogošac. Iz Ivine (Ivo je jedan od likova iz bajke) kuće gledam Orjen na ulazu u Boku. Televizija mi i vremeplov u njegovu domu ne trebaju jer s jednoga okna motrim Kotešku valu s koje je pop Luka nadzirao čitav kraj, sa središnjega okna hipnotiziran buljim u vijugavu Trebišnjicu, a s južnoga prozora brda na ulazu u Dubravu, prodolinu iza koje je more. Kako li je izgledao neki moj predak? Slični li mi prapradjed na Petra ili Ivu, praprastric na Branka, a praprabaka na Maru, je li Mato carinik zato što su carinici živjeli na Zablatku

i u srednjemu vijeku, jesam li ja brz i tanak jer su gustijerne bile uvijek daleko od kuća da bi se prištedjela voda, što je jednu Njemicu litavskih korijena dovuklo u Ravno (...)? Sve su to pitanja koja se sama nadaju, a da sam istinski uzljubio prazavičaj, znam jer razumijem povratnika iz Amerike kojemu je nedostajao pogled s Mukušine ili jednu malu Amerikanku kojoj su sva čuda bijeloga svijeta ništa prema konju njezina djeda Mate na Brestici. Mnoštvo priča nosim iz krajeva u kojima je malo ljudi, a malo iz krajeva ljudima pretrujenima. Ne govori li i to nešto?

Grad u zrcalu

Čitajući nedavno knjigu pisca čiji se najzapadniji zavičaj dodiruje s mojim najistočnijim, zaustavih se na odlomcima u kojima mi suzavičajnik zbori o tome kako je iz svojega mjestašca u dubrovačkome zaleđu u suton, kad je granica između jave i sna najtanja, kad bi Sunce dodirnulo rub zapadnih brda, u odrazu s najvišega vrha u njegovu kraju u hipu mogao vidjeti odraze Grada u zrcalu. Taj bi blažen čas i hip trajao tek nekoliko sekundi i nakon njega bi Grad izgorio u crvenilu umirućega Sunca te bi se utopio u moru hercegovačkoga krša iznad kojega bi se najduže izdizao Orlandov stup. More je za njega bilo dalek i nepoznat stvor koji nad njim bdije i sluša njegove riječi. Iako je meni more dragi prijatelj čijega se društva ne mogu nasititi (čak je i meni najbližima neshvatljiva tolika bliskost između čovjeka i neživoga stvora), pomalo mu zavidim na tome što je u kraju iz kojega mi potječu neretvanski predci uvijek netko uspijevao okupiti njegove slušatelje riječima: „Eno, onaj tamo pripovijeda o moru. Trčite i slušajte!“ I kao što bi u njegovu viđenju nestajala slika Grada i mora kojim je opasan, katkad mi se čini kako mi zavičaj kojega poznajem nestaje u izmaglici, da mi se polako prosipa iz ruke poput pijeska koji curi u pješčaniku iako se u kraju u kojemu se najviše svojim ćutim vrijeme veoma sporo udaljava, a poznata se lica dugo ne mijenjaju i lako pronalaze svoj odraz. Pokušavao sam se tako pogledati u zrcalu nonota Tuoneta ili pranonota Viskota i pranonota Ivana jer ni s očeve ni s majčine strane nisam poznavao nijednoga muškog izravnog pretka, obilazio sam groblje i tražio njihove slike jer ni o kojemu živom stvoru nisam čuo toliko lijepih priča i toplih riječi iz toliko različitih usta koliko sam ih čuo o njima. Na njihovim bi grobovima trebalo stoga uklesati natpis „Ovdje počiva jako dobar čovjek“, a meni će, nedostojnomu njihovu nasljedniku, o kojemu se čuje znatno manje biranih riječi, valjda jednom netko ispod kakva čempresa u kutu kakve tihe luke u čijemu se zaleđu čuju udarci valova uklesati „Ovdje počiva čovjek koji je kao malo tko volio more.“

Priča iz pradavnine

(izvadci)

– Prvi su dani u Podzemlju Perzefoni bili najteži. Naviknula se bila na osjećaj bezvremenosti (jer nitko je nije pitao kad će se vratiti domu) i slatke samoće (jer nitko je nije ometao dok je gledala u pučinu). Od onoga

dana kad su je oteli s Krete lišila se zauvijek osjećaja bezvremenosti, ali joj je barem u tih nekoliko mjeseci ljeta ostao osjećaj slatke samoće, čak i sad kad je se ljudi boje i zovu je kraljicom sjena. No, da su je ljudi mogli pogledati u oči tih prvih dana u podzemlju, teško da bi je se bojali. Lutala bi tako podzemljem tražeći zrake svjetlosti. Njezine su oči bile naviknute na tople boje cvjetnih livada kojima je hodila i na opojne mirise ljekovitih trava koji su joj dražili nosnice. Njezino je uho bilo naviknuto na šum mora. U podzemlju je svjetlo tek rijetko prodiralo kroz duboke jame, jedva bi se razabiralo je li dan ili noć, dotjecalo bi tek toliko da joj oči ne usahnu. Na Otoku su, gdje je boravila dok nije oteta, zime bile teške, pogotovo kad bi tmasti oblaci zaklonili Sunce, no Vjetar bi se uvijek izborio da je ono pomiluje, da je poljubi i dade joj do znanja da će ponovno doći ljetu. U podzemlju nije gledala u krošnje, motrila je tek korijene dubokih stabala, a jedini zvuk koji ju je podsjećao na ono što gore osta bijaše zvuk kapljica vode koje su se cijedile u crna podzemna korita. Vidiš, Tješidruže, kad je neko vrelo puno mjehurića, kad iz njega izlazi voda koja ti nagriza grlo, znaj da je to od slanih suza Perzefone koja plače za ljetom. – zborio je Grk Kalojanis Tješidругu dok je Tješidругov otac Svebor hladno jeo veprovinu jednoga kišnog jesenjeg dana na obali Crvenoga mora. – Bože, kako se ovdje brzo smrkava! – više za sebe prosikta Svebor kao da je upravo on poslušao Kalojanisovu priču.

(...)

– Perzefona se polako spuštala niza stube. Neprestano se ozirala tražeći posljednje tračke svjetla. Njezine će se oči sporo navikavati na mrak, a njezina ga duša nikad neće prihvatiti. Na posljednjoj stubi oćutjet će malo topline na tjemenu. Vidiš, Tješidruže, ta toplina koju oćuti posljednji je poljubac Sunca koje neće ugledati do proljeća, ali Perzefona ne zna da je Sunce u posljednji tren otelo sjaj iz Tomrisovih očiju prije nego što ga je Had uspio zauvijek zatrti. Tamo gore na vrhuncima Rata moji su stari vidali sjene. Neki su držali da se ondje svađaju Bront i Sterop, djedovi su tvojega oca mislili da to grme Perun i Sevid, a ja sam, gledajući odavde nekoć pomrčinu Mjeseca, vidio obris jednoga jakog muškarca s trozubom. Siguran sam da je to bio Posejdon koji je u silasku Perzefone vidio Atenin odlazak. Otkad je krenuo u potragu, Posjedon nikad nije sklopio oči. – Slušaše to iz prikrajka Svebor i prisjeti se kasnoga jesenjeg dana kad su Kosjenka i on, kao i toliko puta dotad, išli u ribolov i kad im je jugo prevrnulo ćun. Ronio je za Kosjenkom do iznemoglosti, ali kovitlaci su bili snažniji od njegovih mišica. Prisjeti se posljednjega prizora, kad je posljednji put vidio Kosjenkine oči. Pogledala ga je kao da će utaman isplivati, kao da mu je uputila posljednji pozdrav. Prisjetio se svjetla koje je iznenada obasjalo njezino lice. Na trenutak je stao i pružio ruke prema njoj. Ona ga je pogledala još jednom i potom se izgubila u gustoj muravi. – Išće je išće, ali ne nahodi! – vrtjele su se rijeći staroga Grka iz jedne od prethodnih prića u Sveborovoj glavi. – Perzefona noćima nije spavala – nastavljala se Kalojanisova prića – iako je hinila da je u duboku snu kad bi Had ušao u zajedničke odaje. Vidjela bi njegove ruke koje bi ju nježno obujmle, oćutjela njegove ruse kose na svojem ramenu. Zнала je da je i on sam u svojem svijetu. Zнала bi oćutjeti samilost i kadšto je žudjela da mu se preda, da odagna barem taj osjećaj samoće, ali nikad nije.

U toj borbi sa samom sobom protjecale su joj besane noći i iscrpljena je iščekivala gorka jutra. – Slušaše Svebor Grkovu priču. I njegove su noći bile duge, a kratio ih je uz Grkovo vino. Jedino bi ispijajući ga barem na tren iz glave odagnao kovitlace.

***

Perzefona se domogla doma. Godilo joj je varljivo marčano sunce. Iako prigušeno vjetrom, opijalo ju je poput vina. Bljedilo koje je ponijela iz Podzemlja u nekoliko je dana zamijenjeno tamnom otočkom puti. Tamnopotost ju nije razlikovala samo od hadskih besciljnih hodača, nego i od drugih bogova koji su u sebeljublju toliko ogrezli da im je smetala i svaka bora na licu. *Moje je bore urezalo more* – pjevao bi joj Tomris u sumrak. Noću je premetala po sobi i u boce stavljala feničke svitke s Tomrisovim porukama. Sve ih je ionako znala naizust. Nadala se da će Tomris prije Posljednjega dana još jednom isploviti i da će ga možda koji od svežnjića podsjetiti na davnu priču kojoj je bio sudionikom. Bacala ih je s plaže u Plakiasu, malenome mjestu koje su obilazili tek rijetki ribari. I dok je na Tajanu Svebor ribao, a majstor Radovan prigovarao, dopluta jedna bočica do Sveborova čuna. „Pričao mi je davno Kalojanis kako je Perzefona, neka njihova boginja, bacala bočice sa stijene u grčkim morima i da je od svake bačene boce nastajao po jedan grčki otok.“ „Borati otkud jon toliko butiji? Ča ni muoglo sve to stat u dvi-tri demejone? I ni jon bilo boje u njih ulit vina pa da svit će arivo na škoje bude bokun veseliji? Gle tebe kako si smrknut, a da ti je litra crnoga pivo biš *Plovi, plovi mala barka* i ne bi te bolila glova. E da je more vino, a stina janjetina! Mo ća vidit će unutra! Brž mi se pomakne meja na Tišinu docu.“ *Jesi li ikada gledala s kapljicom kiše u oku? Sve se boje mijesaju kao u nevješta slikara. Tako se i meni mutio pogled prvih dana kad sam u tebe gledao. Pitao sam se jesi li tu samo za potrebe literature.* „Oštija, a će ti judi ne činidu ništa? Da vazme mrižu, brzo bi Perzefuna postala Prstipuna ol picih, uštatih i skuših. Ala, ala, lipo je meni mater rekla da naučin pisat da me nikor ne privari, ma da se s tin ne mučin puno jerbo od tega ostaneš bez očiju. Da kapljica kiše... A će mogla vidit ako je uon na brodu? Perbako, somo susidal!“

(...)

– Davno su nekoć naši stari govorili da na početku vremena čitavo kopno bijaše jedno. Na toj kopnini bijahu tek jezera i rijeka, a narodi smješteni podalje od njegova ruba nikad ne ugledaše mora. I uvidje Bog da nije bio posve pravedan te odluči razdvojiti kopno kako bi se i oni koji mora nikad ne vidješe uvjerali u njegovu ljepotu. Razdvoje se komadići kopna, a mrvice koje ostadoše nakon što se kopno razmrvalo, a bilo ih je i većih i manjih, i pravilnih i nepravilnih, ljudi nazvaše otocima. Dok nije došao u ove krajeve, moj narod nije znao što je more. Stoga ga i nazvasmo riječju koju nam podariše oni na koje ovdje naidosmo. Ipak, prigrismo ga više od onih što na njemu življaše. Oni kao da su jedva dočekali da se povuku u brda ili da se vrate u zemlje iz kojih ih naseliše, a nas ostaviše ovdje same da se snalazimo kako znamo i umijemo. Govoraše naši stari da more toliko zavoljesmo jer za njim i ne znajući da postoji žuđasmo. Možda upravo stoga što ga prije ne

uzrjesmo prepoznamo njegovu ljepotu. – svečano je, starim jezikom, zborio Svebor.

– U mojoj su staroj domovini otoci rasuti poput bisera još većim morem. Ondje se ploviti mora da vidiš susjeda. Dalji nam rođaci na jugu žive nedaleko od krajeva koje nastanjuju crni ljudi, a na sjeveru su blizu ljudima s kosim očima. Naše je otoke, priča se, stvorila Perzefona. Ostavši bez Tomrisa, ona je kidala njegove poruke pisane na jezicima mnogim (*Ti i ja ćemo uvijek biti nedovršena priča, nedosanjani san.; Takvu kosu nema nitko u kraju iz kojega potječem.; Možda bih te trebao ostaviti, no ostat ću ti na do vratku dok ne zatvoriš prozor.; U moru nejasnih osjeta koji me zbunjuju, možda bih našao odgovor*), a Posjedon, bog mora, urezivao ih je na duboke hridi koje je izvlačio na površinu kako bi bili putokaz Ateni ako ga ikad bude tražila. U svakoga je našeg otočanina ugrađeno sjeme ljepote jer je i svaki naš otok isklesan da bi se uokvirila lijepa poruka. Danas oni koji dolaze pale i pljačkaju ili samo love ribu, a moji su stari rane vidali ljepotom. Bolje je da nas zbrišu s lica zemlje, nego da sjeme ljepote usahne. – odvratio je stari Grk.

Svebor se zamisli i pomisli kako je njegov narod zaboravio da i ljepota prirode (barem u dubini) potječe od ljepote ljudi (zvali se oni i bozima) koji nas okružuju i njihovih priča. Gledajući majstora Radovana kako cupka zbog dužine Grkove priče, upita se zašto ljudi više nemaju vremena za lijepe priče i zašto ih ni on sam ne sklada otkad nema Kosjenke. I sjeti se: samo ga je ona slušala.

(...)

Vuka prva iziđe iz konobe u kojoj je potres pomaknuo badnje, a na povratku je zgodi brabonjčić goluba kojega je pomela velika trešnja. Nasmija joj se Boljehna: „A govoru stari judi da to nosi sreću!“ „Gorka je moja sreća, nevojo, a i sreća da krave ne letu jer bi me, ako mi je sreću mjerit po tome što san se na te namjerila, takva sreća zatrpala.“ „Znaš me toli dugo, Vuko, o Vukana, a vazda bi me mijenjala. Nit san ja ti da vazda nešto prpan, niti si ti ja, pa da vazda zapomažeš. Ti si od mene potrebna jerbo sa mnon imaš što činjet, a ja se mogu nekome potužit. Eko!“ „Dobro je meni pengatur Medović reko: ‘Makni se od Boljehne Sparagovića! Oti ti je, kad je kod mene bio ditić, volio samo slike mrtve prirode: janjca na ražnju, teće s tripicama i zeca u savuru. Ni žuke kod Oskorušna ni mora kod Lovišta nikad ti taj nije ni pogledo. Prije bi babu iz Nakovana navenjo da prepliva do Korčule nego Boljehnu da ti donese kist ako nije iza kakva lonca!’“ „A zna je gazda Medović stvarno ispeć meso. Nije kod njega bilo ko Grišku kod dunda Mara: kako te najede, puniš vrčinu (ili u nas ideš iza smrijeka) svako pet dana.“ Tješidrug pak ču kako Grk doziva Svebora i poteče prema Vučini, a Boljehna, pobjavši se za malca, zaboravi raspravu s Vukom i da ima šantave noge te poteče prtinom prema uvali. Svebor otvori oči, uhvati ga studen i ruho ga povuče prema dnu. Učinilo mu se da kroz brazdu vidi onu istu djevojku koja mu se onomad pričinila na Tajanu. Tko je ta žena koja mu se pokušala obratiti na jeziku koji ne razumije? Naredi pak Perzefona nimfama da zamuknu te raci izgrizoše ruho zapleteno u muravi. Ili to Svebor samo zamišlja? Lišen težine napokon izroni u trenutku kad se Tješidrug spustio. U blišćavcima jarka

svjetla Kosjenka načas uzrije Tješidrugov odraz te raširi ruke nastojeći isplivati, no Hadovi vjerni sluge ne dadoše joj da izroni. Perzefona priđe Kosjenki i zagrlji je te joj se obrati nepoznatim jezikom pripovijedajući priču koju Kosjenka nije razumjela. Razabrala je tek ime Tomris. Stari pak Grk kao da je slušao Perzefoninu priču te osvježenu Sveboru i utješenu Tješidругu dobaci: „Čuo si poj nimfa, a suprugu su ti odvele nerejide. Iako si običan smrtnik, upoznao si tajne namijenjene polubozima. Najgore je biću polubožanskomu. Nema moći i taštine bogova, a svaki ga se čovjek boji jer je snažniji od njega. Bozi ti daju da sjediš za njihovim stolom, ali ne smiješ jesti s njima. Ljudima si odbojan jer su ti strane njihove sitnoće i obziri.“ „Biserna suza bespomoćne osame – školjka na žalu“, iznenada će Majstor Radovan. „A čo? Pa koliko san puti oplovi ovi kraj, ču san stihove gospara Frana ča se vavik smije onin nonicama će prodojedu kapulice i zuobjedu čehujice notara Šćepujice u Mokaluu. Jedino će son se jo misli da jesu to kunjke ili pedoće i jesu li pune da učinin lipu buzaru, a ti hoćeš učinit priču od tega će se Svebor popuzi i pojubi muore pri vrimena!“ Uspuhani Boljehna reče više za se: „Ovako nijesan poteko otkad me ko malega kuna ugrizla za timun jerbo je mislila da san panceta Griškova čaćka, a bome san i tada moga izist, pa je imala što i ćapat! Srdele mi se od sinoć vraćaju. Uh, di mi je Vuka da mi donese orahovac?“ Tješidруг zagrlji oca, a Posjedon negdje u dubini počuu smijeh s Olimpa te između svih smjehova raspozna Atenin te napokon zaspe iako ga podmukli Had uvjeravaše da mu se samo pričiniło. More se smiri, a Svebor obuče suho ruho.

(...)

– Perzefona se zakrivala krinkom nedostupnosti. Razgovarala je samo kad je morala i veoma kratko. Odbijala je moguće sugovornike nedostupnošću i hladnoćom. Zaklela se da joj više nikad nitko neće oteti srce kao što je onomad učinio Tomris. Ni njemu nije vjerovala. Bio je od onih koji samo vjeruju moru. Plovio je od Crnoga mora do Aleksandrije, pripovijedao joj o skrivenim lukama i nemanima morskim. Demetra je držala da običan smrtnik nije vrijedan ruke njezine kćeri i podgovarala Perzefonu da ne vjeruje njegovim slatkim riječima, da ga sigurno čeka djevojka u svakoj luci u koju pristaje. Oprezna je stoga bila Perzefona. Počesto se skrivala od Tomrisa i izbjegavala zakazane sastanke. „Kupujem li je lijepim pričama?“ pitao se Tomris. No koliko god lijepe bile priče o medvjedicama s Melite, o borbi s garbinom pored Isse ili o sudaru brodova pored Mileta, Perzefona se i danas živo spominjala tek nekoliko Tomrisovih misli. „Kad nakon nekoliko neprospavanih noći napokon počnem tonuti u san, na granici sna i jave, iz mraka mi uvijek izviri jedno mlado i lijepo lice. Mjesečina mu obasja tek nos, a oči se zacakle u mraku.“ „Da mi je znati tko je to?“ pitala bi ga Perzefona. „Kako se ne spominješ da si me pohodila?“ smijao bi se Tomris. Na rastancima bi joj, kad su već znali (ili mislili da znaju) da su jedno za drugo, šaputao: „Sva bih mora i sve ljepote koje sam u njima vidio zaboravio samo da znam da ću zauvijek ostati s tobom.“ Tad je već znala da to ozbiljno misli. Pred odlazak bi joj na galiju iz mandrača vadio nježno morsko cvijeće koje bi se pretvorilo u kamen čim bi ga iz mora izvadio. Vidiš li, Tješidruže, one sike? To su koralji poispadali iz Tomrisovih ruku koji su nekoć Perzefoni pokazivali

kamo Tomris plovi. Svega se toga spominjala Perzefona odlučna da o tome više nikad ne progovori. No, jedne divne majske noći u Podzemlje stiže jedan slijepac koji je pjevao stare pjesme iz Perzefonina rodnoga kraja. Kad ga ona upita jesu li se događaji o kojima zbori uistinu dogodili, odgovori joj slijepac: „Svaki svijet koji sam stvorim tisuću je puta ljepši od svih svjetova u kojima ću ikad prebivati.“ Perzefona na to gotovo zausti kako je nekoć živjela životom iz njegovih pjesama te da je veće prokletstvo to što je ljepotu spoznala i više je nikad neće doživjeti od slijepčeve žudnje za nečim njemu nepoznatim. No, naposljetku tko je ona da mu ruši snove i svjetove čak i ako svojih više nema? – dovrši priču stara Grčina i otpije malo medovine. Probode ga nešto oko srca. Nekoć je i on vjerovao u priče koje danas slušaju tek barbarska djeca.

(...)

Nagomilana tuga potisnuta osjećajem dužnosti koji joj je nametala mati poče gušiti Perzefonu. Odmaknu se stoga s lavandinih polja te se otputi k hridima misleći se može li, ako je već more duševne boli, osjetiti i tjelesnu bol kao besmrtnica. Bijahu to dani velikih sparina koje je dodatno raspirivao garbin, zli vjetar koji je nosio užarena zrnca zemlje što pecijahu poput žerave. Lutala je Perzefona danima bez vode te se Demetra uznemiri i upozori Hada da mu je supruga nestala. Had pak uzbuni podzemne stražare i naredi Posejdonu da pošalje čak i nimfe kako bi se otkrilo Perzefonino skrovište. Boginjini su skutu zapinjali za raslinje, a vreli je znoj hladio još vrelije tlo (govorahu da od kapi Perzefonina znoja na otocima nastajahu lokve čija voda nikad nije hladna, a kroničar s Arbe zapisa: „Više se nisu čuli cvrčci. Na moru je bila tišina. Bez povjetarca. Samo je more klokotalo oko bokova barke i sunce žeglo.“). Ruho joj se rasukavalo (govorahu da su njime omeđene gredice u Semiramidinim vrtovima), a grlo sušilo. Ne poznaš nikad toliku žeđ. Napokon se probi do ogromnih stijena koje je more oblikovalo nasmiljenim udarcima. Zaklopi oči i pogleda u bezdan. Da skoči, bi li je Posejdon vratio Hadu? Hoće li je boljeti i ako je bude boljelo, hoće li je tijelo više boljeti od duše? Stajaše tako i spomene se svoje matere te se ipak vrati u siguran zaklon. Dotle nimfe iziđoše iz brazde te oploviše Rat. Negdje pred Crnim otokom u plavetnilu ugledaše dvije sjene te iz navike povikaše „Kapetane, kapetane“. Jedna sjena potom zapliva prema njima, a druga ode svojim putom. Galateja, kojoj bozi također oduzeše vjernoga druga, izroni te se osvrnu. Ugleda dva čuna čiji veslači mahnito veslaše te jedan osamljen čun u kojemu bijaše tek jedan mali uplakani dječak.

KRITIČKI ULOMCI O KNJIŽEVNOM
STVARALAŠTVU DOMAGOJA
VIDOVIĆA

Upravo se time, otkrivanjem identiteta metkovskoga i širega područja bavi knjiga *Metkovski prezimenski mozaik* Domagoj Vidovića. Da bi doprla do najšire čitalačke publike, pisana je popularnim stilom s primjesama novinarskoga kolumnističkoga podžanra, no kako je riječ o iznošenju znanstveno utemeljenih činjenica, ova knjiga svakako ispunjava i znanstvenu zadaću. Knjiga je namijenjena najširemu čitateljstvu. S jedne strane Neretvanima o čijim je prezimenima riječ, a s druge strane i svekolikoj hrvatskoj javnosti zainteresiranoj za prezimena kao spomenike, često selilačke, u kojima se odražavaju jezične osobitosti kraja u kojemu su nastala, ali i povijesne te društvene činjenice i vrijednosni sustavi vremena i prostora iz kojega potječu.

Ankica ČILAŠ ŠIMPRAGA

Vidović, slično Šimunoviću, primjenjuje suvremene istraživačke metode u znanstvenome radu i često iznosi podatke s terenskih istraživanja. Tu ne prestaje sličnost između Vidovića i Šimunovića. Šimunović je istražio toponimiju rodnoga otoka Brača, a Vidović je znatno pridonio proćavanju toponimije Neretvanske krajine. Obojica znanstvenika pišu popularnoznanstvene članke kako bi popularizirali onomastiku u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Nedvojbeno su Šimunović u svoje vrijeme, a Vidović u svoje imali cilj upućivanje ljudi u važnost osobnih imena i prezimena, ali i imena zemljopisnih objekata vodeći se mišlju kako je ime znak.

Helena DRAGIĆ

Na samome kraju, zaokružujući i uokvirujući ovaj prikaz, vraćam se na detalj koji obično prvi promatramo – naslov, te se pitam: »Što je Zažapska onomastika?« Prelistavajući knjigu, prisjećam se onomastičke terminologije: ukupnost onimâ raspoređenih prema određenim kriterijima (primjerice, geografskome području) nazivamo onimijom, a znanost koja onimiju proučava onomastikom. Imajući to na umu, dopuštam si ovu knjigu shvatiti kao posebnu znanost, znanost à la Zažablje. Opravdano je to stoga što autor u njoj ne prezentira samo onimijsku građu, nego i vlastiti pristup njezinoj obradi, čime postaje poticaj i model za druga istraživanja. Čestitajući autoru, veselim se nekoj budućoj monografiji u kojoj će možda obraditi onimijske kategorije koje u ovoj knjizi nije uzeo u obzir (npr. zoonimiju, krematonimiju, osobne nadimke kao dio antroponimije i sl.) i koje će doprinijeti prepoznatljivosti zažapske, vidovićevske onomastike.

Joža HORVAT

Pred nama je tako kod Neuma potpuno slavensko svetište na kojem se poštovao bog gromovnik Perun i gazdarica njegova nebeskog dvora Mokoš. Naravno, to je napisano samo na temelju improviziranog izvješća terenskog istraživača, a nešto sigurnije i stoga pouzdanije moći će se reći tek na temelju daljnjih mnogostраних istraživanja. Svakako i rezultati do kojih se dolazi na temelju prethodnog izvješća mnogo obećavaju. Hvala, dakle, Domagoju Vidoviću.

Radoslav KATIČIĆ

Po širini svoga znanstvenoistraživačkoga rada, a bavi se pitanjima hrvatskoga standardnog jezika, njegovom narječnom i dijalektološkom podlogom, onomastikom i etimologijom, povijesti, sociolingvistikom itd. te višeprotežnom obradbom tih problema, bez imalo pretjerivanja dr. Vidovića se već sad može svrstati u onu iznimnu skupinu hrvatskih jezikoslovaca, koji su tijekom burne povijesti, unatoč nepovoljnim okolnostima, probranim i iskušanim znanstvenim alatima branili i obranili samobitnost hrvatskoga jezika te upravo tim alatima pokazivali njegovu višestoljetnu književnu i uljudbenu funkcionalnost. (...) To najbolje oslikavaju Vidovićeve radovi o Hrvatima, njihovu jeziku, književnosti i kulturi na području istočne Hercegovine, Boke kotorske pa i drugih dijelova Crne Gore. Zapravo onoga područja koje povijesni izvori spominju pod nazivom Crvene Hrvatske, a što se tijekom protekloga razdoblja nije smjelo ni spominjati, a još manje o njemu moglo javno progovoriti.

Mate KOVAČEVIĆ

Vidovićeve priče su kao slagalica, jedna ulazi u drugu pretapa se s njom i nosi novo značenje. Mogli bismo ih rastaviti i posložiti drukčije, pa da dobijemo kronološkim redom radnje (ne objavlivanja) ili tematski složene tekstove. Ali ovako je teže, a i zanimljivije. I svaki će čitatelj da bi saznao ono što ga zanima, možda nešto naučiti i o čemu drugome jer značajke je ovoga teksta isprepletenost znanosti i književnosti, teksta i metateksta, prošlosti i sadašnjosti, stvarnosti i mašte, tuge (*peku stare rane i boli gorak okus duše*), melankolije (*Ljetne staze osvjetljene mjesečinom pretvarale su se u mračna mjesta kojima hodi tek polusvijet te je svaka strategija kako bi se odbila posvemašnja turobnost samo pojačavala notu nujnosti i trajne melankolije*). (...) Intertekstualnost je bitna značajka Vidovićeve proze jer se poziva na mnoga književna djela (npr. naslovi *Mlačna noć*, *u selu lavež*; *Lelek sebra*). Često će čitatelj morati posegnuti i za internetom kako bi saznao tko je neki lik ili tko je napisao koji stih. (...)

Milica MIHALJEVIĆ

Reći ću izravno: Knjigu koju držite u ruci, ove *Bokeljske studije i oglede* hrvatskoga filologa Domagoja Vidovića, mi čekamo pola stoljeća i konačno smo ih dočekali (...) jer je ono objava jednoga novog i sada potpuno stasaloga naraštaja koji s potpunom upućenošću i spremnošću može tretirati to zahtjevno filološko područje. Prije svega je tu riječ o naraštaju koji je spreman tekstove iz toga korpusa prirediti za posebna hrvatska izdanja te ih integrirati u postojeće nacionalne edicije poput Matičnih *Stoljeća hrvatske književnosti*. Na stranicama Vidovićeve knjige oboreni su manje-više svi pokušaji da se ospori nesporni hrvatski identitet ovih povijesnih hrvatskih krajeva i njihove književnosti, ali i cjelokupnoga identiteta. (...) Upravo zbog tih višestраних nasilja Domagoj Vidović nakon ove knjige postaje središnja osobnost naraštaja koji na svoja pleća preuzima jednu posebno zahtjevnu filološku, ali i političku zadaću. Meni se čini, a time ću završiti ovaj radosni imprimatur ponuđen jednoj značajnoj knjizi, kako se mi nalazimo pred važnim zadatkom da se već sutra u Kotoru ili Tivtu započne s osnivanjem hrvatskoga povijesnog instituta koji će s vremenom izgraditi neka svoje ključna glasila, ali i čvrste institucijske veze s hrvatskim, a onda i talijanskim i crnogorskim kulturnim institucijama. Ta budućnost zapisana je na svakoj stranici ove knjige, i to ne samo u njezinoj znanstvenoj i filološkoj angažiranosti, nego i u autorovom emocionalnom doprinosu ovoj temi.

Slobodan PROSPEROV NOVAK

Ovo je njegova prva knjiga proznih, dijelom i putopisnih tekstova koja nam Vidovića predstavlja kao pripovjedača nekih drevnih mitova, ali i vlastitih doživljaja nudeći nam spoj možda naizgled i nespojivog: u podlozi je slavenska mitologija modernistički spojena s antičkim, klasičnim mitom u poetske rečenice stručno združene s pučkim izričajima, a opet je sve sastavljeno i zapisano različitim narativnim postupcima i nekim novim, posebnim i originalnim stilom. Vidović zapisuje svoje pričanje mitoloških priča u sadašnjosti, ali tu sadašnjost objedinjuje i stalno vraća na izvorište, posebno kroz riječi svojih pripovjedača, koji se služe osobnim, zavičajnim ili nadzavičajnim idiomom (prepoznamo tu Dubrovčane, Bokelje, Pelješčane s čakavskoga i štokavskoga područja, Bračane, Hercegovce, Neretvane...), a katkad i drugim jezikom (primjerice, esperantom), čime skraćuju udaljenost između vremena prošlog i vremena sadašnjeg, stvaraju vrlo izražajnu priču, što mu kao jezikoslovcu, lingvistu, onomastičaru i što je sve već, lako polazi za perom.

Boris NJAVRO

Naslov na neki način zavarava čitatelja jer to jest naizgled sukcesija priča, a u biti radi se o jednom vrlo složenom, intrigantnom, sjetnom i dubokom ljubavnom romanu kojemu je u podlozi mitološka priča na različitim razinama – od antike pa do slavenske mitologije. Danas mnogi žele pisati ljubavne romane, ali im to ne uspije zato što ne razumiju prirodu ljubavi onako kako je Domagoj Vidović i pisci koji znaju o čemu se u ljubavi radi razumiju. U ljubavi se uvijek radi o tome da koliko god netko nekoga ljubio, uvijek je na gubitku. U toj priči Vidović priča vlastito ljubavno iskustvo koje je dosta bolno, za kojeg treba naći ključ, a on je ključ našao upravo posluživši se grčkom mitologijom, pričom o Perzefoni i njenom zanimljivom mitološkom životu. Kao što je poznato, Perzefona je mitsko biće, prelijepa djevojka koju je Zeus obećao svom bratu Hadu i Had ju je oteo, a Demetra joj je majka. Demetra se izbezumila, htjela je svoju kćer vratiti natrag, a lukavi Had, gospodar podzemlja, drugo najveće božanstvo grčke mitologije, poslužilo se lukavstvom jer, po vjerovanju starih Grka, onaj tko siđe u donji svijet, ako nešto pojede, ostatak će zauvijek dolje. Ovaj ju je namamio i dao joj nekoliko zrna šipka i tako je prisilio da ostane. Demetra je sestra Zeusova i nije se dala tek tako predati pa su onda sklopili neku vrstu ugovora: Perzefona, budući da se udala za Hada mora ostati, ali kompromis se sastojao od sljedećeg – pola godine će biti u Hadu, a pola godine će provesti s majkom Demetrom na gornjem svijetu. Onda se sama Perzefona dosjetila i rekla da bi tri mjeseca bila u podzemlju, a ostalo vrijeme s majkom Demetrom. Iza toga stoji vegetativni mit – u Bibliji piše da, ako zrno ne umre, ne može dati ploda i ako Perzefonu shvatimo kao zrno koje treba zakopati u zemlju za vrijeme zimskih mjeseci da bi ono u proljeće moglo dati ploda onda dobijemo tu razinu značenja. S druge pak strane, to je samo maska da se prikrije vlastita sjetna ljubavna priča o autorovoj izgubljenoj Perzefoni. Glavni lik ima nešto odisejsko u svojoj potrazi za Perzefonom. Autor se tu javlja kao junak koji ide u potragu za svojom Perzefonom, on u toj potrazi ima pomagače kao i u svakoj bajci i odmağaće – od Antike do Ivane Brlić-Mažuranić. Izmišljenim likovima on daje posebna imena, kao Kalojanis... Čitav je to niz vrlo zanimljivih imena. Te odjeljke možemo, ako ih gledamo neovisno, shvatiti kao priče, ali one su ulančane, jedna ulazi u drugu i cijelo vrijeme je to potraga za jednom zauvijek izgubljenom ljubavi. Ovo je roman s ključem, ako ga uzmete samo kao tekst bez ikakvih predznanja ili nadznanja, prodora čak i u vlastito iskustvo, nećete razumjeti o čemu se tu radi. To je priča o tome da ne možeš dobiti ono što hoćeš, to je priča o tome da je nesretna Perzefona na prevaru pojela ono što je pojela i morala ostati u podzemnom svijetu. Autor sebe izjednačava s nekom vrstom ovodobnog ili onodobnog, razine povijesnih i mitoloških razina se tu isprepliću neprestano, ne samo na razini priče, nego i na razini jezičnog iskaza, narativa... Čut ćete tu bračku čakavštinu, esperanto, čut ćete različite oblike jezika kojima se služe likovi koje je za svrhu ove priče Domagoj Vidović smislio, s jedne strane da ga podupru, a s druge strane da ga samelju. Vidović kao da ne želi reći da je ovo roman u kojemu piše o nečemu svome i zato izmišlja ovu vrstu pradavnine, a ona je u pojedinim trenucima jako blizu: tu na otocima, oko nas, iskustvena je... Nema nikoga od nas koji nije doživio barem mali isječak te priče. Tekst je vrlo začudan i jedan od rijetkih koji je uopće napisan u posljednje doba a da u njemu nema ničega što je: "ja tebe volim – ti mene

voliš”, “sastali smo se pa smo se rastali”, “tvoja majka je zlo zla, a moja nije” kao što se danas pišu romani i te vrste dobro prolaze. Ali, toga ovdje nećete naći.

Luko PALJETAK

Zahtjevan je to tekst. Štivo k'o tkivo. Skoro neprobajne strukture i teksture. Gusto tkan i s takvim intezivitetom da čitatelj ima dojam da je u jednom pročitao više romana – više mogućih romana. I jest. Zbivanja koja se u njoj bilježe i jesu ulomci tih nenapisanih romana. K'o lomljenje kruha. Prije Itemissa est. ima i ich-forme i er-forme. Mitovi, stari bozi i pokoja novozavjetna da nas vrati u naše vrijeme. Sjećanja iz djetinjstva postaju pogodna da se uklupe u Perzefonin život – u ovom svijetu potom u carstvu mrtvih koji bauljaju podzemljem-podmorjem izbrisana sjećanja. (...) I Domagoj Vidović je tužan kao poganin, patricij dapače. Ipak duboko u podtekstu je kršćanski mir, radost i ljubav – samo do njih treba doći. Nije našao drugačiji put nego preko poganskih mitova. Prozerpina ugrabljena. Ista stvar je mučila i stare Dubrovčane. Tu se nemilosrdno briše sjećanje sjenama – nigdje kršćanskog raja, pakla i čistilišta – nigdje divne glume! – koja je obično i ovdje već spoznatljiva. Nema vjere u ono što oko nije vidjelo, uho nije čulo – blišćavci nisu uskrsno svjetlo. Nema božanske nagrade niti je se priželjkuje – upornošću djeteta traži se svoje. I da nikad ne umine.

Božica ZOKO

Obrađivao je različite jezične teme, od onih aktualnih pa sve do sasvim slučajnih koje bi zapazio na svojim istraživačkim putovanjima. Nerijetko bi se dotakao i nas s kojima se družio, te smo se znali uzajamno i podbadati kroz tekstove. Meni su osobno dojmljivi tekstovi koji govore o hrvatskoj jezičnoj prošlosti, jer sam dosta naučio od Domagoja, ne samo što nisam prije nigdje mogao naći, nego i ono na što bih naletio nije pisano na način kako je to on činio – stručno a opet jednostavnim jezikom, razumljivim svakome, otvoreno i bez ustezanja. Kako bi rekao naš narod: „U brk svakome!“ Iako je vrstan jezikoslovac, Domagoj ima dar prozaiste, te su stoga njegovi tekstovi melem za srce. Meni nije poznato da je netko pisao o hrvatskom jeziku na način kao što to čini Domagoj. I to je bogatstvo, koje će se tek vrjednovati.

Ljubo KRMEK

SUDIONICI

MARINA KLJAJO-RADIĆ

Marina KLJAJO-RADIĆ je rođena 25. siječnja 1962. u Mostaru. Živi u Bijelome Polju. Majka je šestero djece. Završila je hrvatski jezik i književnost na Filozofskome fakultetu u Mostaru. Na poslijediplomskome doktorskom studiju *Jezi i kulture u kontaktu* obranila je doktorsku disertaciju *Pjesništvo Lucijana Kordića*. Radi u nastavi na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Mostaru u nastavnome zvanju izvanrednoga profesora. Autorica je brojnih znanstvenih radova, recenzija i književnih osvrtu.

Cjelozivotno radi u prosvjeti, a uz to književno i znanstveno izlazi u javnost. Mnogo je godina radila kao mentor budućih nastavnika, a uspjeh u radu s djecom okrunila je prvim mjestom na Lidranu 1994., kada je kao izbjeglica radila na otoku Korčuli. Također je sudjelovala u brojnim edukacijama i planovima za reformu školstva u BiH. Obnašala je odgovorne kulturne dužnosti kao što su predsjednica književnika Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne, kao urednica časopisa *Osvit*, urednica časopisa *Bjelopoljska zora*, a trenutačno uređuje časopis *Kraljica Katarina*.

Uz to je organizirala brojne književne tribine i večeri poezije te i sama sudjelovala na mnogim važnim susretima i manifestacijama u BiH, Hrvatskoj i šire. Bila je članica Uredništva *Osvita* i urednica respektabilnoga broja književnih djela, kao i članica povjerenstva brojnih književnih natjecanja. Urednica je i recenzentica *Izabranih djela Božidara Prosenjaka duhovne tematike* (pet knjiga) koje su u pripremi za tisak. Piše književne kritike i recenzira znanstvene radove. Mentorica je na Doktorskome studiju Filozofskoga Fakulteta u Mostaru. U Udruzi *Kraljica Katarina* obnaša dužnost glavne urednice za kulturu i kulturne veze.

Afirmirana je književnica, a dužnost predsjednice Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne obnašala je od 2008. do 2013. godine. Pjesme su joj zastupljene u mnogim bosanskohercegovačkim, hrvatskim i svjetskim antologijama, a pojedini uradci uvršteni su i u čitanke za osnovnu školu. Piše poeziju od najranije mladosti.

Objavila je sedam zbirki pjesama: *Tragovi*, Mostar, 1997.; *Narančasti cvijet*, Mostar, 1998.; *Sjaj slova*, Mostar, 2004., *Svitac kameniti*, Mostar, 2007.; *S neba cvjetovi*, Mostar – Zagreb, 2010., *San na rijeci*, Mostar, 2015., i *Vrša uspomena*, Ogranak Matice hrvatske u Čitluku, 2022.; knjigu književnih ogleda i kritika *Plodovi pjesme*, Mostar, 2015., monografiju *Pjesništvo Lucijana Kordića*, Mostar, 2017.; roman *Borba za život*, Alfa, Zagreb, 2017., *Izabrane pjesme*, Mostar, 2020., knjigu znanstvenih radova, kritika i ogleda *Trag vjere u književnosti*, FRAM-MOSTAR, Sveučilište u Mostaru, Mostar, 2023. te knjigu književnih osvrtu *Poetski most(ovi) riječi* FRAM-MOSTAR, Sveučilište u Mostaru, Mostar, 2024.

Svoje radove objavljuje u časopisima: *Hum*, *Osvit*, *Motrišta*, *Marulić*, *Most*, *Hercegovina*, *Hrvatsko slovo*, *Republika*, *Hrvatska revija*, *Književna Rijeka*, *Vijenac*...

Dobitnica je prestižne nagrade „Antun Branko Šimić“ za književno stvaralaštvo te „Neretvanske masline“ za poeziju. Članica je Slavenske akademije umjetnosti i književnosti i HAZU u Mostaru – BiH, Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne, Društva hrvatskih književnika u Zagrebu, Hrvatskoga kulturnog društva *Napredak*, Matice hrvatske, Udruge *Prsten* te Udruge hrvatskoga audiovizualnog centra *Kraljica Katarina*.

ODABRANA

Ljepota raskošna
 Uzvišena čednost
 I u udovištvu je cvala
 Jer
 bijaše
 odabrana.
 Da spasi,
 Da krasi,
 Da u krvi svoje ženstvo ugasi.

Glas Božji primi kao poslanje
 Mrtvljenjem i žrtvom strasti
 U ljubavi za slobodu
 Čednost ugasi.

Judita bijaše
 Dar od Boga
 odabrana
 Književna stijena Roda moga.
 Usicana u stoljeća
 Svetost ljepote žene
 Izraste iz žrtve
 Ljubavi bez čežnje
 Bez strasti
 Bez časti
 Koja se rugala ljepoti vrsnoj.

Ljepota je i dalje samo rasla
 Dar od Boga,

NE VJERUJEM

pjesniku fra Ivanu Kramaru

Kažu mi da si umro
 A ja ne vjerujem u to
 Jer si ti rekao
 Da ne vjerujem.
 Živ si, življi od života

Pod platanom sjediš
 Ogrnut bojama jesenjeg
 Njegova lišća.
 List po list rosni te miluje
 A ti cijediš njihove boje
 U krv pjesme svoje.
 Zagledan u *kameno more*
 Čutiš Guču Goru
 I strast prelijevanja planine
 U more.

Kažu mi da si umro
 A ja ne vjerujem
 Čavlima zime zakovan si
 za mene
 Za vrijeme neprolaza
 Za svaki dan iza tvoje smrti.

24. listopada 2022.

IVO RAGUŽ

Ivo RAGUŽ je rođen 3. siječnja 1957. u Baranima kod Stoca. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Stocu, a Filozofski fakultet (1976.-1980.) u Sarajevu. Više od dvadeset godina intenzivno se, uz redoviti posao, bavi novinarskim radom, marljivo bilježeci i analizirajući sva događanja u svome gradu i općini. Od 1992. do 1995. bio je predstojnik Odjela društvenih djelatnosti Općinskoga vijeća Stolac. Po zanimanju je profesor hrvatskoga jezika i književnosti, a od 1995. do 2002., te od 2008. do 2009., nalazi se na funkciji ravnatelja Srednje škole Stolac.

Još u srednjoškolskim i studentskim danima počinje pisati pjesme. Poeziju i novinske tekstove objavljivao je u mnogim listovima i časopisima. Živi u Stocu.

Objavljena djela: *Sarajevske stranice* (pjesme), Općinsko vijeće Stolac, Stolac, 1988.; *Tijesni su mostovi naši* (pjesme), Grafex d.o.o. Mostar, Stolac, 2000.; *Stolačke st(r)anice* (pjesme), Matica hrvatska Stolac, Stolac, 2015. ; **Od čega ti misliš živjeti...** (pjesme), Matica hrvatska Stolac, Stolac, 2021.

KRAVATA U PLANINI

Ovo je priča o njima.
Otići na blagdan svete Ane u Ulog
U Nevesinje za Veliku Gospu
Na lokalitet Livade na Morinama
U nedjelju pred Ilindan, a ne vidjeti
njih dvojicu
Bilo je kao otići u Rim, a ne vidjeti
papu

Ovo je priča o dvojici prijatelja:
Boškanu Handžiću Puljiću i njegovom
mlađem pratitelju Peri Ragužu Ljeviću.

Voljeli su zov planine, okus slanine,
I skrušenu planinsku molitvu

Ovo što rekoh, za Boškana i nisam
baš siguran
Dolazili su uz navedene blagdane
I na navedena mjesta mnogi
relevantni čimbenici
Politički, vjerski, kulturni i oni
S odjećom i obućom primjerenom prevrtljivim
čudima planine
Bilo je tu i generalnih konzula, veleposlanika
biskupa i nadbiskupa, generala i admirala,
iseljenih i rastjeralih

A samo on s kravatom na planini:
Boškan Handžić Puljić
Kravata i namigljivi brkovi.

I priča o tome kako nikada nije travu kosio.
 Samo je vodu nosio.
 Kravata na planini, u Ulogu, na
 Morinama i Plužinama, kod Čeda
 u Kifinu Selu
 U Nevesinju, kod Radana na Bukvici
 I gdje sve ne! Nikuda i nikada –
 bez kravate.
 Godina 2016. Nedjelja pred Ilindan.
 Bio je Boškan na Lokalitetu Livade.
 Misu je služio biskup Ratko
 A poslije mise Boškan se u mikrofon hvali
 Kolegi novinaru Dušanu Musi kako je na
 Planini ponekad znao zaklati i tuđe
 Bravče i lijepo ugostiti prijatelje s juga
 A dolazili su i iz Slavonije.
 Pita ga biskup: Je li ti to što pričaš
 u redu?
 A Boškan ko iz puške: Biskupe,
 Da je tu bilo i koje tvoje bravče, isto
 bi prošlo!
 A prolazile su godine.
 Ode Boškan, a ostade Pero.
 Ostade i sjećanje na Boškanovu kravatu
 Što se vijorila na planinskom vjetru
 Kao zastava poslije teškog boja.
 Ovo je priča o njima.
 Priča s okusima i mirisima planine
 napisana u Humnini,
 Priča o Boškani Handžiću Puljiću
 I Peri Ragužu Ljeviću.
 Ja ovo napisah, pa neka se Ljević ljuti
 do mile volje
 A za Boškana ne znam – kako je tamo.

PREMA BOLJEM SUTRA

Put prema boljem sutra
 Vodi kroz promrzla jutra
 Kroz rodne vinograde
 I ustrajne treptaje nade
 Kroz betonirana sjećanja
 I brojna vijećanja

Vodi kraj uspavane rijeke
 Radosnog cvrčaka i prezrelih smokava
 Ljetnih pljusкова i lokava

Ako na tom putu sretnete
 Neko staro lice
 Puno bora i iz aglice
 Pozdrav mu uputit
 I svojim putem pridružite

Krenite dalje za suncem
 Ali ne zaboravite
 Put prema boljem sutra
 Vodi kroz promrzla jutra

JASENKA POŽEGA-SREMAC

Jasenka POŽEGA-SREMAC je rođena 10. travnja 1947. u Novoj Gradišci. S roditeljima i bratom seli 1948. u Sarajevo gdje završava osnovnu i srednju školu. Stomatološki fakultet završava 1976., a specijalizacijom iz kliničke protetike 1978. dobiva primarijat. Do rata 1992. radi u Stomatološkoj klinici u Sarajevu.

Danas živi i radi u Neumu. Bavi se slikanjem, umjetničkom fotografijom i pisanjem poezije. Dosad je imala tri samostalne izložbe za što je dobila pozitivnu ocjenu kritike, kako za svoju kreativnost, tako i za nov pristup slikarskom iskazivanju – drukčijim materijalom “uspavanim cvijećem”. Član je Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne.

Objavljena djela:

Tragom svjetlosti, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2010.

Otajstvo duše, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2011.

Želim život, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2012.

Sve za njih malene, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2013.

Zašto tako brzo prolaziš, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2014.

Ljubavi puno, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2015

Između, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2016.

Dodir za život, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2018.

U kamenu riječ zapela, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2019.

Ja jesam ljubav vječna, Muzej i Galerija Neum – Matica hrvatska Neum, Neum, 2020.

U INAT...

U inat prolaznosti
 Danas ću zapisati,
 Da bih sutra
 Mogla reći naći
 Riječi svoje
 Izgovorene jučer.

U inat prolaznosti
 Danas se neću
 U zrcalo pogledati
 Da bih sutra
 Mogla reći
 Da je moje lice
 Ljepše nego jučer
 I da se na njemu
 Duša moja vidi
 Koja jedino ne stari.

IMA NEŠTO...

Ima nešto
 Hrabro
 I prkosno
 U životu
 Što sputava
 Riječi.
 Nešto
 Nedokučivo,
 Živo,
 Što ulazi
 Pod kožu
 Kao droga,

I osjet čini
 Toplim
 I vlažnim
 Nalik na suzu,
 Koja teče
 I u sebi nosi
 Svu čežnju
 Postojanja.

Ima nešto
 Hrabro
 I prkosno
 U životu,
 Što lomi um
 Na djeliće
 I sprema ga
 Za zadnje dane,
 Kada će se moći
 Skupiti
 U jednu šaku,
 Sve nađeno,
 Zapisano,
 Sve slomljeno
 I obnovljeno
 Da bi bilo uspomena

Ima nešto
 Hrabro
 I prkosno
 U nama
 Što se sa životom
 Bori bez uspjeha,
 A ostaje samo kao broj
 Riječi
 I djela.

SREĆKO MARIJANOVIĆ

Srećko MARIJANOVIĆ je rođen 1970. u Stocu. Osnovnu školu završava u Hodovu, a srednju u Mostaru u tadašnjoj Gimnaziji Alekse Šantića. Upisuje Građevinski fakultet u Mostaru gdje ga na drugoj godini zatječe rat. Idućih deset godina provodi u vojsci, od toga osam godina kao profesionalni vojnik (do 2011.). Nakon otpusta iz HVO-a slijede razdoblja u kojima mijenja zanimanja, firme i poslove. Povremeno se bavi obradom kamena. Jedna samostalna izložba kamenih radova na Radimlji održana je 2014. pod nazivom: „Pod teretom križa“. Danas živi u Hodovu (kod Stoca), a radi u Ljubuškom u firmi International kao programer i CNC operator. Objavljuje pisano u tjedniku *Hrvatsko slovo*; te u časopisima: *Motrišta*, *Osvit*, *Stolačko kulturno proljeće*, *Koljnofski zbornik...* Piše kritike, osvrte i eseje.

Objavljena djela: *Vodeni pištolj* (pjesme), Matica hrvatska Stolac, Stolac, 2005., *Dvije trećine* (pjesme u koautorstvu s bratom Bernardom), Crkva na kamenu, Mostar, 2005., *Ništa u zvijezdama* (pjesme), Matica hrvatska Stolac, Stolac, 2009., *Moje će uši rasti* (pjesme), Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne – Matica hrvatska Stolac, Mostar-Stolac 2015.; *Oženit ću noć* (pjesme), Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne – Matica hrvatska Stolac, Mostar-Stolac 2018.; *Bezimeni* (roman), Društvo hrvatskih književnika Herceg Bosne – Matica hrvatska Stolac, Mostar-Stolac, 2022.; *Topologija sjene* (roman), Matica hrvatska Stolac, Stolac 2024.

Dobitnik je nagrada „Dubravko Horvatić“ i „Fra Martin Nedić“. Vlasnik je mnogobrojnih priznanja, plaketa i zahvalnica. Nositelj je ratnih priznanja i odlikovanja: Medalje „Oluja“ – Ministarstvo obrane Republike Hrvatske; Medalje „Ljeto 95“ – Ministarstvo obrane Republike Hrvatske te Spomenice Domovinskoga rata – Ministarstvo obrane Republike Hrvatske. Pjesme su mu prevedene na albanski i njemački jezik. Član je Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnika Herceg-Bosne te Matice hrvatske Stolac.

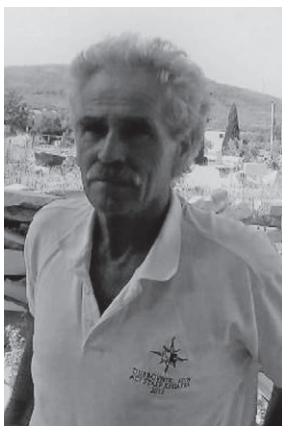
SLOVENIJA

u oknu mrak i pletenice
jedna drugoj plete crni uvod pjesme
vani nebo odškrinuto zadihane zvijezde
postrojene u koloni vapnom mažu lica
neće skriti rudnike, rovove i njive
svo slovensko sjeme
što isklja iz humki
uzdrhtalih glava suncokreta
čije zlatno tjeme tone
u valovlje žitnica i hrastovih šuma
dok haraju jutrom budilice
prasad alpskog vjetra
zlatna kiša sunca
i kres jata ptica.
08. 03. 2021.

JESEN U KOLJNOFU

Evo je, jesen predstavlja sebe
Nervoznim vjetrom drvo stresa lišće s grana
Polje se probija kroz mračne magle
Sunce ne prži nego toplo sanja
Tu je vječiti krik što bježi od ptice
Prvom rosom dan probuđen
Umiva lica od mjesečine
Pričini ponovo koračaju drumom
Na rubu istoka
Na početku zapada
Željezna zavjesa zvečeći tone
Željezna zavjesa ponovo se rađa
Bude se močvare davno isušene
Vrh okovanih lica u jantaru
Pjesma
Brujna i pojna vrije neprepjevana
Od dalekih strana Koljnofa
Izlazi s novim suncem
Iz maglenih močvara u bljedoliko
Lice budućnosti
Možda posljednje

BOŽO BEGUŠIĆ

Božo BEGUŠIĆ je rođen 12. veljače 1957. godine. Završio je Pomorsku školu u Dubrovniku, nakon čega je nekoliko godina navigavao na brodu kao radio telegrafist. U životu je radio mnoge poslove, od poljoprivrede i trgovine do benzinske postaje. Mirovinu je dočekao u jednom od obližnjih kamenoloma u RH. Poeziju voli i piše od djetinjstva. Pjesme objavljuje na internetskim portalima, a u pripremi mu je i prva zbirka poezije *Ljubavi kamene*.

ĆAĆA

Ćaća je težak bio
 Kopati imati vino znao i volio
 Čitao što pod ruku palo
 Učio duhanu maslini i lozi
 Treba voljet obitelj vjeru i Domaju
 Znao pustit suzu iako je Hercegovac pravi
 Volio je kuhat zasvirat zaplesati cvijeće
 Popio bi nekad jednu i previše
 Prežaliti neću pruženu duhansku kutiju
 Zapali sa mnom nisi više mali
 Sram me bilo
 Imao sam sedamnest godina
 Ćaća ode poljanama cvijetnim
 Nebeskim knjigama maslinam i lozi
 Ostade žena mati petero djece
 Uspomene traju ne umiru žive
 Vrijeme ga ne pomete
 Ko i masline
 U praunučadi živiš

MATI

Rođen u sutonu burnom
 Jedne 'ladne zime
 Tako su davno rekli.

 Mati
 Ispucanih usana
 Zadihana od tereta
 Od strepnje
 Skorjelih ruku
 I kao da se ispričava, reče
 Morala sam počinit na Kosi
 Isprti breme drva od maslina naših
 U kominu kraj ognjišta vrelog
 Rađa mene ovakvog
 Ovakvog kakav jesam

Još sam mali četvrti razred
 Priredba pjevači neki
 Prvi put razglas
 Učitelj bira mene
 Čitiram Jesenjina „Pismo majci“
 Ćaća reče
 Čuli smo te ovdje doma
 Plače.
 Mati vidjeh, šuti
 Ništa ne govori
 Okreće glavu suzu krije

Pokoj ti duši Mati moja
 Još me tvoje oči prate
 Sa poljana nebeskih cvijetnih
 Brižne ruke tješe, griju
 Suza evo, sama teče

VIKTORIJA BUKOVAC

Viktorija BUKOVAC (rođ. Aničić), magistra engleskog jezika i književnosti i filozofije, rođena je 8. lipnja 1987. u Mostaru. Supruga je i majka. Profesorica je u Gimnaziji fra Grge Martića Mostar i Gimnaziji Mostar i članica župnoga zbora. Od rane je mladosti aktivna u pjesničkim krugovima, a njezine se pjesme objavljuju u školskim i crkvenim listovima, kao i književnim časopisima *Osvit*, *Motrišta* i *Rešetari*.

Članica je Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne, a po pitanju društvenog i kulturnog angažmana, redovito sudjeluje na književnim skupovima Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne, kao i u projektima vezanim uglavnom uz teme medijske pismenosti, prevencije govora mržnje i vršnjačkoga nasilja.

Objavljena djela: *Pláč umorne gitare* (2006.), *Korak* (2011.) i *Osluškujući tišinu* (2024.). Pjesma *Raspelo* iz zbirke *Korak* nagrađena je na *Šimićevim susretima* u Drinovcima.

SINE

Za našim stolom
od komadića kruha vagone nižeš.
Oko vrata mi najljepši ukras.
Učenik i učitelj
u vrtlogu smijeha i straha.
U postelji nježnost
i najljepša priča za laku noć.
U njedrima strepnja.
Kakav god odrasteš,
ja voljet ću te,
u ljubavi služiti,
od ljubavi umirati.

ZA MOJU ČEŽNJU NE BUDI SLIJEP

Pokazujem ti lopoč
i igru travki pokošena sijena.
Crtam mjesec
pažljivo birajući položaj zvijezda.
Od madeža vidim srca,
a oblaci kao dječje glave –
jedna, dvije, tri...
Povjeruj prirodi.
Sanjaj dok brojimo znakove
naše vijugave ceste
i skupljamo igračke naše djece.
Taj predokus neba
u nepce duboko tisni.
Znaš li da duša se hrani kestenima
i rascvalim smokvama kasnoga ljeta?
Pjevaš li katkad u bunar
da odzvoni jeka prohujala djetinjstva?
Život je bar ponekad bajka.
Zato mi otkrij svaku tajnu
tog bademastog oka.
Pomiriši ružu i kad nosi trn.
Na mom jastuku zaspí.
Ja bit ću ti cigareta nakon ručka
na balkonu s pogledom na grad.
Za moju čežnju ne budi slijep.

MARIO KNEŽEVIĆ – MKEI

Mario KNEŽEVIĆ – MKEI je rođen 5. listopada 1976. u Čapljini. Živi u Čeljevu. Osnovnu školu završio je u Višićima, a u Čapljini je završio srednju ugostiteljsku školu - smjer konobar.

Pjesme je objavljivao na internetu i u listovima: *Vrutak*, *Osvit*, *Hrvatsko slovo* i *Motrišta*; u monografiji *Deset godina kulturno - umjetničke manifestacije DOBROJUTRO MORE* i u godišnjacima iste manifestacije, te u zborniku *Stolačko kulturno proljeće*. Sudjelovao je na mnogim književnim manifestacijama.

Objavljena djela:

Osjećaji i razmišljanja (pjesme), osobna naklada, Čapljina 2001.

U iščekivanju sunca (pjesme), osobna naklada, Čapljina 2010.

Povratak (pjesme), Matica hrvatska Stolac, Stolac 2021.

BALKANSKO LUDILO

Zabit ću si mali mozak u čelo
Jer željezo se kuje dok je vrelo.
Hodam u krug s kraja na počelo.
U svoj svojoj statici giba se tijelo.

Masovni sprovod za svirku trubača.
"Pas mater" za urlik narikača.
Giljotina za sretnike što ne vole plača.
Mač u korice, jer ne gine se od mača!

VOLIM CRVENO

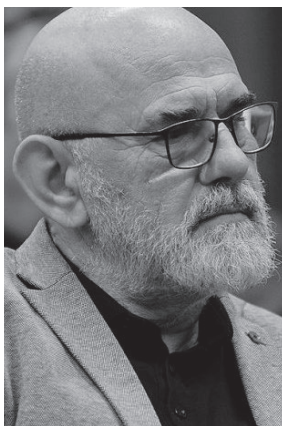
Prolio se sok iz nara
Po stolu
Kao krv mučenika
Na streljištu.

Pijem taj sok kao kalež.
Kao simbol i znamen.
Kao spomen na jedno izgubljeno vrijeme.
Kao sjeme iz ko'g novi život niče.

Sad spuštam hrabro crvenu zavjesu!
Mislim crveno, pjevam crveno
Živim crveno, dišem crveno.
Volim crveno.

Jer crvena je boja krvi
Boja nara, boja žara.
Boja moje domovine
Moje djedovine.

GRGO MIKULIĆ

Grgo MIKULIĆ je rođen 4. travnja 1960. godine u Podkraju, župa Kočerin, općina Široki Brijeg. Osnovnu školu je završio u Kočerinu, a gimnaziju u Širokom Brijegu. Diplomirao je 1983. Turizam na Ekonomskom fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu u Dubrovniku.

Do sada je objavio: Turistički vodič *Regija Hercegovina*, koji je preveden na engleski i talijanski jezik, turistički vodič *Oaza u kamenu – Županija zapadnohercegovačka*, zbirke priča i legendi *Priče i legende iz Hercegovine I* i *Priče i legende iz Hercegovine II*, zbirke pjesama *Plamičci i iskrice* i *Moj svijet*, roman *Učitelj Pravde*, Monografiju *Kočerin*, zbirke misli *Umizmi I* i *Umizmi II*, zbirku aforizama *Sržnici*. Priredio je tri zbornika radova: *Viganj i njegovo doba* i *O Janku Bubalu* i *Hering* (Objavljeni znanstveni radovi inženjera firme Hering).

U slobodnom vremenu kipari: kleše kamen, teše drvo, te modelira glinamolom. Imao je samostalnu izložbu pod nazivom *Portreti* u Galeriji kraljice Katarine Kosača u Mostaru, *Slova i portreti* u Cafe Galery *Kerametal* u Ljubuškom, *Moj svijet* u Gradskoj knjižnici u Širokom Brijegu 2017., te izložbu *Moj svijet* na sajmu gospodarstva u Mostaru u travnju 2018., a potom u Posušju i Masnoj Luci. Sudjelovao je i na više skupnih izložaba. Izložbe fotografija imao je u Mostaru u Galeriji Kraljice Katarina Kosača, u Širokom Brijegu i Posušju.

Grgo Mikulić bio je glavnim urednikom časopisa za turizam i kulturu življenja *Turizam BiH*. Član je Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne, F.I.J.E.T.-a - Međunarodna udruga turističkih novinara i pisaca u turizmu – Hrvatska i UHAH-a (Udruga hrvatskih aforista i humorista RH).

MOJ ŽIVOT I MOJA SMRT

Mojim rođenjem
u meni
rodila se
i moja smrt
Živjela je
i živi
ona tako
u meni i
sa mnom
I ja ponekad
ni ne znam
je li živim
ili umirem
ili živeći umirem
ili umirući živim
Kako god
da jesam,
ja živim
i smrt je
u meni
i dio mene
baš
kao i život

PRIPRAVA

Za smrt
potrebno je
cijeli život
pripremati se
svaki dan
Jer
za sve
kasno će biti
kada
dođe
taj dan

DOKUMENTI

Naputak književne manifestacije VIDOŠKA PJESNIČKA NOĆ

Članak 1.

Utemeljitelj i organizator književne manifestacije *Vidoška pjesnička noć* je Matica hrvatska Stolac u suradnji s Općinom Stolac, Hercegovačko-neretvanskom županijom, Društvom hrvatskih književnika Herceg Bosne i Južnohrvatskim ogrankom Društva književnika Hrvatske.

Članak 2.

Zadaća pjesničke večeri *Vidoška pjesnička noć* je afirmacija hrvatske književnosti i mladih talenata umjetnosti riječi, osobito onih s područja Hercegovačko-neretvanske županije, kao i jače povezivanje kulture i umjetnosti s razvojem turizma i oživljavanjem ruralnog gospodarskog razvoja na ovom prostoru.

Članak 3.

Poetska manifestacija *Vidoška pjesnička noć* pokrenuta je 2012. u sklopu dana Matice hrvatske Stolac nazvanih Stolačko kulturno proljeće, koji se održavaju u drugoj polovici mjeseca svibnja.

Članak 4.

Prostor na kojemu se održava *Vidoška pjesnička noć* je nekropola stećaka Radimlja.

Članak 5.

Predsjedništvo Matice hrvatske Stolac imenuje Povjerenstvo za organizaciju i provedbu *Vidoške pjesničke noći*, donosi pravila i utvrđuje program Večeri, odlučuje o financijskom rashodu Večeri, odlučuje o točnom datumu održavanja Večeri i rješava prigovore i žalbe na prijedlog Povjerenstva Večeri.

Članak 6.

Povjerenstvo za organizaciju i provedbu *Vidoške pjesničke noći*, sastavljeno je od gospodarstvenika, turističkih djelatnika, te javnih i kulturnih djelatnika. Predsjednik Matice hrvatske Stolac ili osoba koju on imenuje predsjednik je Povjerenstva. Povjerenstvo može imati i svog počasnog predsjednika. Povjerenstvo čini parni broj članova, te odlučuje većinom glasova. Ako je u glasovanju jednak broj glasova „za“ i „protiv“, odlučuje glas predsjednika, odnosno usvojen je prijedlog za koji glasuje predsjednik.

Članak 7.

Povjerenstvo *Vidoške pjesničke noći* brine o organizaciji manifestacije, predlaže program i plan rashoda, poziva sudionike, izrađuje promidžbeni materijal, stara se za prihvat i smještaj sudionika i gostiju, te podnosi izvješće o svom radu glavnom Organizatoru – Matici hrvatskoj Stolac.

Članak 8.

Troškove smještaja i boravka gostiju sudionika *Vidoške pjesničke noći* snosi Organizator. Visina naknade utvrđuje se prema jednoj dnevnicu, plus putni troškovi.

Članak 9.

Mandat Povjerenstva traje četiri godine.

Članak 10.

Na pjesničkoj večeri sudjeluju:

- a) afirmirani pjesnici, članovi profesionalnih književnih društava iz BiH i Hrvatske, kao i drugih zemalja na poziv Organizatora
- b) mladi (do 35 godina), još nedovoljno afirmirani književni talenti – pjesnici o čijem sudjelovanju odlučuje Povjerenstvo *Vidoške pjesničke noći*, a na temelju njihova dotadašnjeg književnog rada.

Članak 11.

U skladu s manifestacijom *Vidoška pjesnička noć*, Organizator je ustanovio književne nagrade:

- a) *Hrvatski stećak*
- b) *Mali hrvatski stećak*

Članak 12.

Nagrada *Hrvatski stećak* dodjeljuje se onim književnicima koji su dali osobit doprinos hrvatskoj književnosti, a *Mali hrvatski stećak* prvonagrađenim učenicima stolačkih škola.

Članak 14.

Nagrada *Hrvatski stećak* sastoji se od skulpture (rad ak. kipara) i plakete.

Nagrada *Mali hrvatski stećak* sastoji se od skulpture i plakete.

Član 15.

Naputak *Vidoške pjesničke noći* usvojen je na proširenoj sjednici Predsjedništva Matice hrvatske Stolac, 22. ožujka 2012., a nadopunjen 25. travnja 2014.

Voditeljica:

Tina Laco

Glazba:

Vidoštačka Kraljica